

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA TARZLARI ve
ERKEN DÖNEM UYUMU BOZUCU ŞEMALARIN EVLİLİK
DOYUMU ile İLİŞKİSİ

Gözde ALTUN

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Meltem NARTER

İSTANBUL, 2015

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA TARZLARI ve
ERKEN DÖNEM UYUMU BOZUCU ŞEMALARIN EVLİLİK
DOYUMU ile İLİŞKİSİ**

**Gözde ALTUN
134102066**

**YÜKSEK LİSANS
TEZİ**

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Meltem NARTER

İSTANBUL, 2015

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN
(KLİNİK VE İNSAN ÜZERİNDE YAPILAN)
ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2015 / 124

18 Mayıs 15

Sayın Yrd. Doç. Dr. Meltem Narter
(Gözde Altun)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 15 Mayıs 2015 tarihinde, 06 No.lu toplantısında değerlendirmeye almış olduğu "Evlili Bireylerde Bağlanma Tarzları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Evlilik Doyumu ile İlişkisi" adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Yrd. Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 134102066
Öğrenci Adı Soyadı	: Gökde ALTUN
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Meltem Karfer
Tezin Başlığı	: Evli Bireylerde Başlangıçta Terle ve Erken Dönem Uyum Bozucu Semptomların Evlilik Döngüsü ile İlişkisi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 27.10.2015	Saati	: 11 ⁰⁰
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU			
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.			
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)			
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDEDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi. ☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☐ OY BİRLİĞİ ile REDEDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd. Doç. Dr. Meltem Karfer	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünal	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Göklem Yavuz Güler	

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerde Bağlanma Tarzları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Evlilik Doyumu ile İlişkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

27.10.2015

Gözde A. ÇİUN

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalında “Evlü Bireylerde Bağlanma Tarzları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Evlilik Doyumu ile İlişkisi” başlıklı yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Tez danışmanlığımı kabul eden ve tez sürecim boyunca yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Meltem NARTER’e çok teşekkür ederim.

Jürimde yer alan ve yönlendirmeleriyle tezimin son halini almasına katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Yavuz GÜLER VE Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL’a ve tez sürecim boyunca bana yol gösteren Prof. Dr. Nursel TELMAN’a çok teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında yanımda olan, beni her zaman destekleyen ablam Sevinç TORUN’a, bana tez çalışmamda gerekli zamanı ve desteği sağlayan değerli müdürüm Nadir DEMİRAĞ’a ve çalışma arkadaşlarım Duygu TUFAN, Nilay BAŞ, Onur ERKAN, Emre İNANOĞLU ve Osman ÇAKIR’a ve ismini sayamadığım tüm arkadaşlarıma yanımda oldukları için en içten teşekkürlerimi sunarım.

(ALTUN, Gözde, Yüksek Lisans, İstanbul, 2015)

Evli Bireylerde Bağlanma Tarzları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Evlilik Doyumu ile İlişkisi

zet: Bu araştırmada evli bireylerin bağlanma tarzları ve erken dönem uyumsuz Şemalarının evlilik doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın rneklemini İstanbul ilinde ikamet eden ve en az 1 senedir evli olan 158 evli birey oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-1), Young Şema leği Kısa Form-3 (YŐ-KF3), Evlilik Yaşam leği (EY) ve araştırmacı tarafından oluŐturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21 İstatistik Paket programı kullanılmıştır. Analizlerde ise Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis Testi, Pearson Korelasyon Katsayısı ve Lineer Regresyon Analizi kullanılmıştır. Pearson korelasyon katsayısı ile elde edilen sonuçlar, bağlanma tarzlarından kaçıngan bağlanma ve erken dönem uyum bozucu Şemalardan kusurluluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon, duygusal yoksunluk ile evlilik doyumu arasında orta düzeyde olumsuz bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Araştırmada bağlanma tarzları ve erken dönem uyumsuz Şemalar bağımsız değişkenler olarak, evlilik doyumu ise bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama düzeyini belirlemek amacıyla lineer regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre; evlilik doyumunu kaçıngan bağlanma tarzı ve duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon/güvensizlik, kendini feda Şema boyutları olumsuz yönde anlamlı bir Şekilde yordamaktadır. Cezalandırılma Şema boyutunun ise evlilik doyumunu olumlu yönde yordayıcı gücünün olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Bağlanma Tarzları, Evlilik Doyumu, Evlilik

(ALTUN, Gözde, Post Graduate, Istanbul, 2015)

The Relationship of Marital Satisfaction with Attachment Styles and Early Maladaptive Schemas in Married Individuals

Abstract: In this study, relationship between attachment styles, early maladaptive schemas, and marital satisfaction of married individuals was investigated. The sample of this study consists of 158 individuals who have been married for minimum 1 year and reside in Istanbul. The instruments of the research were the Experiences in Close Relationships Inventory-I, the Young Schemas Questionnaire and Marital Life Scale. SPSS 21 Statistic Package Program was used to analyze data. In order to analyze the data obtained, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis test, Pearson correlation coefficient analysis, linear regression analysis methods were employed. The results which is obtained by Pearson Correlation Coefficient indicates that there is a negative mid-scale connection between avoidant attachment style and defectiveness of early maladaptive schemas, emotional inhibition, social isolation, emotional deprivation with marital satisfaction. In this study; independent variables are: attachment styles and early maladaptive schemas and dependent variable is: marital satisfaction. Linear regression analysis is applied to specify regression degree of independent variable on dependent variable. Due to regression analysis results; avoidant attachment style and emotional deprivation, social isolation/distrust, self-sacrifice schema dimensions predict marital satisfaction meaningfully negative. Punitiveness schema dimension has a power to predict marital satisfaction in a positive manner.

Key words: Early Maladaptive Schemas, Attachment Styles, Marital Satisfaction, Marriage

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Bilimsel Etik Sayfası	i
Tez Kabul Formu	ii
Yemin Metni	iii
Önsöz	iv
Özet	v
Abstract	vi
İçindekiler	vii
Kısaltmalar ve Simgeler Listesi	xi
Tablolar Listesi	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş	1
1.1.Araştırmanın Amacı	2
1.2.Araştırmanın Önemi	3
1.3.Sınırlılıklar	3
1.4 Sayılıtlar	4
1.5.Konuyla İlgili Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve	5
2.1. Bağlanma Tarzları	5
2.1.1 Bağlanmanın Evreleri	10
2.1.2.Bebeklikte Bağlanma	11
2.1.3.Çocuklukta ve Ergenlikte Bağlanma	13

2.1.4. Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli	14
2.1.5. İçsel Çalışan Modeller	16
2.2. Şema Modeli	17
2.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	18
2.2.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Temelleri	19
2.2.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Şema Boyutları ..	20
2.3. Evlilik Doyumu	26
2.3.1. Evlilik Doyumunun Tanımı	26
2.3.2. Evlilik Doyumunu Etkileyen Etmenler	27
2.3.3. Evlilik Doyumunu Sağlamanın Yolları	28
2.3.4. Evlilik Doyumu Eksikliğinin Sonuçları	29
2.3.5. Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler	30
2.3.5.1. Evlilik Doyumu ve Aile	30
2.3.5.2. Evlilik Doyumu ve Benlik	31
2.3.5.3. Evlilik Doyumu ve Cinsel Doyum	32
2.3.6. Evlilik Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem	40
3.1. Evren ve Örneklem	40
3.2. İşlem	40
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	40
3.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-1)	41
3.3.3. Young Şema Ölçeği (YŞÖ-KF3)	41
3.3.4. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ)	42

3.4. Verilerin İstatiksel Analizi	43
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular ve Yorumlar	44
4.1. Sosyodemografik Özellikler	44
4.2. Ölçek Ortalamaları	46
4.3. Evlilik Doyumu ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler	48
4.3.1. Cinsiyet ve Evlilik Doyumu İlişkisi	48
4.3.2. Yaş ve Evlilik Doyumu İlişkisi	48
4.3.3. Evlilik Şekli ve Evlilik Doyumu İlişkisi	49
4.3.4. Çalışma ve Evlilik Doyumu İlişkisi	50
4.3.5. Evlilik Süresi ve Evlilik Doyumu İlişkisi	50
4.3.6. Çocuk Sayısı ve Evlilik Süresi İlişkisi	52
4.3.7. Eğitim ve Evlilik Doyumu İlişkisi	52
4.3.8. Gelir Düzeyi ve Evlilik Doyumu İlişkisi	54
4.4. Korelasyon Analizi Bulguları	54
4.4.1. Bağlanma Tarzları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi	54
4.4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi	55
4.4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Bağlanma Tarzları Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi	57
4.5. Regresyon Analizi Bulguları	62
4.5.1. YİYE ve YŞÖ'nün Evlilik Doyumu Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları	62

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma	65
5.1. Evlilik Doyumu ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması	65
5.2. Evlilik Doyumu ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Arasındaki İlişkinin Tartışılması	67
5.3. Evlilik Doyumu ve Bağlanma Tarzları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	70

Sonuç ve Öneriler	72
Kaynakça	75
Ekler	
Özgeçmiş	

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ

YİYE: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

YŞÖ: Young Şema Ölçeği

EYÖ: Evlilik Yaşam Ölçeği

n: Kişi sayısı

ort: Ortalama

p: Olasılık Değeri

r: Korelasyon Katsayısı

sd: Standart Sapma

t: Bağımsız Değişken

TABLolar LİSTESİ

Tablo.1 Sosyo-Demografik Özellikler	45
Tablo.2 Ölçek Ortalamaları	47
Tablo.3 Cinsiyete Göre Evlilik Doyumunun Mann Whitney-U Testi ile Değerlendirilmesi	48
Tablo.4 Yaşa Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H-Testi ile Değerlendirilmesi	49
Tablo.5 Evlilik Şekline Göre Evlilik Doyumunun Mann Whitney U Testi ile Değerlendirilmesi	49
Tablo.6 Çalışma Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	50
Tablo.7 Eş Çalışma Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	51
Tablo.8 Evlilik Süresine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	51
Tablo.9 Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	52
Tablo.10 Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	53
Tablo.11 Eş Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	53
Tablo.12 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi	54
Tablo.13 Korelasyon Analizi Sonuçları	61
Tablo.14 YİYE ve YŞÖ' nün Evlilik Doyumu Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi	63

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Bağlanma bebeklikten başlayarak hayatının sonuna kadar bireyin akıl sağlığı ile ona duygusal destek ve koruma sağlayan bağlanma figürleriyle olan ilişkisi arasında kuvvetli bir bağdan oluşmaktadır. Bağlanmanın başlangıcı, anne ile doğum sonrası ilk temas olarak kabul edilmektedir. Bowlby' ye göre bağlanma, kişinin yaşamındaki özel insanlarla etkileşim içine girdiğinde zevk almasını, sıkıntı veya mutsuzluk yaşadığında yakınları ile beraber olup rahatlığa kavuşmasını sağlayan duygusal bir bağ olarak görülmektedir. Bu bağ ebeveyn ve bebek arasında ya da bebeğe bakım veren birinci kişi arasında oluşmaktadır. Böylelikle bağlanma kuramı, bebek ve bakıcı arasında, çocuğun benlik kavramının oluşumuna ve sosyal dünya hakkındaki görüşlerinin gelişimine katkı sağlayan duygusal zincir olarak tanımlanabilmektedir. Bebeklik dönemlerinden itibaren hastane ya da bakım evlerinde yaşamış olan çocukların sosyal, psikolojik ve gelişimsel sorunlarının incelenmesi ile bu kurama hissedilen ihtiyaç artmıştır. Burada yaşayan çocukların mahrum kaldığı sevgi ve sıcaklık sonucunda kaygı, huzursuzluk, umutsuzluk, öfke çıkışları ve depresyonun sadece psikanalitik teoriyle açıklanamayacağına kanaat getirmiş olan Bowlby (1969), bu sorunların, birey gelişim gösterdiğinde bile peşini bırakmadığını savunmuştur. Yetişkinlerin aldıkları kararlarda ve hayatı yaşayış şekillerinde de etkili olan bu sorunların bebek ve bakım veren kişi arasındaki duygusal bağın eksikliğinden oluştuğu vurgulanmaktadır. Ainsworth' a göre de bağlanmanın erken yaşlarda oluşan özellikleri, yetişkinlikteki yakın ilişkilere de yansımaktadır. Birçok insan, hayatının ilk döneminde bakım vereniyle oluşturduğu bağlanma stiline benzerini, yetişkin hayatındaki romantik ilişkisinde de aramaktadır ve romantik ilişkiye girdiği kişiyle kurduğu ilişki benzer özellikler göstermektedir.

Rohner vd., 2005 yılında bağlanma ve uyumsuz şemalar arasındaki bir ilişkinin olduğunu ileri sürmüştür. Rohner (2004) yaptığı çalışmasında Bowlby' nin bağlanma kuramını temel alarak, uyumsuz şemaları belirlemiştir. Ebeveynleri tarafından reddedilen çocuğun zihninde oluşturduğu kendine, diğerlerine ve dünyaya yönelik temsillerinin çarpıtılmış olduğunu öne sürer. Bu olumsuz şemalar nedeniyle, ebeveynleri ile olumsuz yaşıntıları olan ve dünyayı düşmanca ve reddedici olarak

değerlendiren bu bireyler yeni tecrübelerini de geçmiş yaşantıları çerçevesinde hesaplar (Rohner vd., 2005).

Birey evlilik hayatında bu sorunu yaşamaya devam etmekte ve çoğu zaman ilişkiler bitmektedir. Bu dönemde oluşan erken dönem uyumsuz şemalar yaşamın erken dönemlerinde çocuğun içinde bulunduğu çevre hakkında bilgi sağlaması ve başa çıkmaya yönelik olması sebebiyle işlevseldir. Bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının ve deneyimledikleri duygu düzenleme problemlerinin kaygı ve duygu durum bozuklukları gibi pek çok psikopatolojinin temellerini oluşturduğu bilinmektedir. Ancak, yetişkinlikte bireylerin değişen çevresel koşullarına rağmen dünyayı şemalarıyla tutarlı olarak algılamaları ve şemalarını sürdürecekteki tepkiler vermeleri sebebiyle uyumsuz hale gelmekte ve psikopatolojilerin oluşumuna yol açmaktadır. Şemaları sürdürücü başa çıkma stilleri pek çok psikopatolojide gözlenebilmektedir. Bu şemalar yetişkinlik dönemindeki ilişkilerde devam etmekte ve evlilikte doyumu azalmaktadır. Bu sorun ilişkilerde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Evlilik doyumu, bireylerin evliliklerini sürdürürken tatmin almalarını sağlayan bir süreçtir. Sağlıklı ve başarılı evlilikler yürütebilmek için bireylerin evliliklerinden doyum sağlayabilmeleri önemlidir. Bu nedenle evlilikte önemli bir kavram olan doyum bu çalışmada bağlanma tarzları ve uyum bozucu şemalarla birlikte ele alınmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı; evli bireylerde bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemaların evlilik doyumuyla ilişkisinin çok yönlü olarak incelenmesidir. Araştırmanın temel problemi “Bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemalar değişkenleriyle evli bireylerin evlilik doyumları yordanabilir mi?” şeklinde düzenlenmiştir. Araştırmanın bir diğer problemi ise “Evli bireylerin evlilik doyumu cinsiyet, yaş, evlilik şekli, çalışma ve eş çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve eş eğitim düzeyi, gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir.

Bu problemlerden hareketle araştırmanın hipotezleri şöyle belirtilebilir:

1. Güvensiz bağlanma tarzları olan kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma tarzlarının evlilik doyumu düzeyini negatif olarak yordaması beklenmektedir.
2. Erken dönem uyum bozucu şema boyutları olan duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, cezalandırılma, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartların evlilik doyumu düzeyini negatif olarak yordaması beklenmektedir.
3. Evli bireylerin evlilik doyumu cinsiyet, yaş, evlilik şekli, çalışma ve eş çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve eş eğitim düzeyi, gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Erken dönem çocukluk çağı ilişkilerinin öneminin sonradan anlaşılması ve bağlanma kuramı konusunda yapılan araştırmaların sayısının artması da bu konuya yaklaşımın haklılığını göstermektedir. Çünkü çocukluk çağı dönemindeki bu ilişkiler yetişkinlik dönemindeki ilişkilerde de etkisini göstermektedir. Bağlanma sorunu yaşayan çocuk yanlış şemalar oluşturarak bunu sonraki dönemlere taşır. Bakım verenin çocukluk ilişkisinden sebeple oluşan uyumsuz şemalar çocuğun içinde bulunduğu çevre hakkında bilgi sağlaması ve başa çıkmaya yönelik olması nedeniyle son derece önemlidir. Evlilikte yaşanan sorunların çoğunun temelinde bağlanma sorunları vardır. Bütün bu sorunlar evli bireylerde evlilik doyumunu etkiler. Günümüz dünyasında artan boşanma sorunu ve ilişkilerde oluşan farklılaşmanın anlaşılması için bağlanma ilişkisinin önemi incelenecektir. Bu çalışma bu konuda yeni bir bakış açısı getirme amacı taşıyor olmasından dolayı literatür çalışmaları açısından önemlidir.

1.3. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma, İstanbul ili sınırları içerisinde yaşayan ve en az bir senedir evli olan 158 birey ile sınırlıdır.

2. Bu araştırma, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Young Şema Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği' nin ölçtüğü değerler ile sınırlıdır.

1.4.SAYILTILAR

1.Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri, bağlanma tarzlarını ölçme niteliğindedir.

2. Young Şema Ölçeği, erken dönem uyum bozucu şemaları ölçecek niteliktedir.

3.Araştırmaya katılan bireyler, kendilerine sorulan soruları içtenlikle yanıtlamışlardır.

1.5. KONUYLA İLGİLİ TANIMLAR

Bağlanma, bebekle annesi ya da sürekli bakım sağlayan sabit bir kişi (birincil bakım veren) arasında kurulan, temel güven duygusunu geliştiren ilk bağıdır (Arslangiray, 2013).

Uyum Bozucu Şemalar: Jeffrey Young, şema kuramında özellikle olumsuz çocukluk deneyimlerinin bir sonucu olarak gelişen zihinsel temsilleri erken dönem uyum bozucu şemalar olarak tanımlamıştır (Youngvd, 2003).

Evlilik doyumu: Bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinmelerini karşılama derecesine ilişkin algısıdır (Bayer, 2013).

BÖLÜM II

2.KURAMSALÇERÇEVE

2.1. BAĞLANMA TARZLARI

Bağlanma, çocukluk döneminde gerçekleşecek başarılı; bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimle ilişkilidir. Göbek bağı kesildikten sonra anneden ayrıldığını varsaydığımız insanoğlu çok kısa süre içinde sosyal ve duygusal bağlar geliştirerek yeniden anne, baba ya da bakıcısına bağlanır. Sadece çocuklukla sınırlı kalmayan bağlanma ilişkisi zihinsel bir şema oluşturarak artıları ve eksileri ile davranışlarımızı yönlendirmektedir. İnsanoğlunun yaşantısında önemli her alanda bağlanmanın uzantılarını görmek mümkündür. Bağlanma, insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağ olarak tanımlanmıştır. Bağlanma, yakınlığı elde etmek için yapılan tüm davranışlara verilen addır (Bowlby, 1982; Sümer, 2006).

Bağlanma, bebek ile annesi/birincil bakıcı arasında kurulan ve duygusal açıdan kendisini güvende hissetmesini sağlayan kuvvetli duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991), güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, kaygılı bağlanma ve takıntılı bağlanma olarak adlandırılan dört temel bağlanma stili belirlemiştir (Arslan, 2008; Arslangiray, 2013).

Bağlanma, insanların yaşamları boyunca kurdukları çok sayıda farklı ve önemli duygusal bağın özel bir ürünüdür. Ainsworth (1978) bağlanmayı, yaşamımızdaki özel insanlar için hissedilen, onlarla etkileşim içinde olduğumuzda zevk almamızı, sıkıntılı zamanlarımızda yakınlıkları ile rahatlamamızı sağlayan güçlü duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır (Kaplan, 2012).

Bağlanma kuramı, duygusal gelişimi, kişilik gelişim süreçlerini ve bunlara dayalı bireysel farklılıkları anlamak bakımından zengin bir çerçeveye sahiptir (Sümer, 2006). Bowlby' nin ilk deneysel çalışması (1948) Londra Çocuk Danışma Kliniği'ndeki çalışmalarına dayanmaktadır. Hastaların çoğu; okuldaki uyumsuz, sevgi eksikliği olan ve hırsızlığa yatkın erkek çocuklarıdır. Bu hastaların durum incelemesinde Bowlby,

ayrılma ve anne eksikliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir (Yıldız, 2005). Bowlby' e (1951) göre; böyle çocukların asıl sorunu, yaşamlarının ilk yıllarında anne figürüne gerçek bir bağlanma oluşturma olanağından yoksun kaldıkları için sevmeyi başaramamalarıdır. Ayrıca, bir süre ebeveyn yanında normal bir çocukluk geçiren ancak daha sonra uzun süreli ayrılıklar nedeniyle acı çeken çocuklarda da aynı semptomlar tespit edilmiştir. Bu araştırmalar, Bowlby' nin anne ile bebek arasındaki duygusal bağa gereken önem verilmeden gelişim sürecinin anlaşılamayacağı görüşüne yol açmıştır. Bu bağ herhangi bir nedenden dolayı koptuğunda, çocuk son derece ciddi ve olumsuz problemler yaşamaktadır. Bowlby, zihinsel olarak sağlıklı büyümek için bebek ve çocukların anneye sıcak, yakın ve sürekli bir ilişki yaşaması gerektiği ve bu ilişkide doyum ve hazzın da yer almasının zorunlu olduğu düşüncesinde olduğundan sorularına etolojide yanıt aramıştır (İlaslan, 2009).

Etolojik yaklaşım; davranışın nedenlerini ve işlevlerini, yüzyıllar içerisinde nasıl bir değişim geçirdiğini doğal biyolojik ortamlarda incelenmesidir (Arslangiray, 2013).

Bağlanma kuramının da etkilendiği birçok teori vardır. Aşağıda bu teorilerden birkaçı özetlenmiştir.

Freud bağlanmanın bedensel ihtiyaçlardan kaynaklandığını, bebeğin beslenme, emme gibi oral aktivitelerden tatmin sağladığını ileri sürmüştür. Bebeğin beslenme sırasındaki tatmininin anneye ilişkili olması dolayısıyla annenin bebeğin bağlanmasında en önemli obje olduğu ileri sürülmüştür. Bağlanma sürecinde bebeğin rolünün pasif olduğu ama sonuçta oluşacak bağın bebeğin daha sonraki gelişimi için çok önemli olduğu iddia edilmiştir. Anne ile bağlanma ilişkisiyle oluşacak güvenlik hissinin, çocuğun daha sonraki duygusal ilişkilerinde sağlıklı olmasını ve ustalık ve merak hisleri geliştirmesini sağladığı düşünülmektedir (Erözkan, 2004).

Freud anne kavramını ‘ tek, eşsiz, tüm yaşam için değiştirilemez olarak kurulan ilk ve en güçlü sevgi objesi ve daha sonraki örnekler için de ilk örnek’ olarak tanımlamıştır

Freud'un kişilik kuramını 20. Yüzyıl'ın ortalarında genişleten nesne ilişkileri kuramcıları, psikoanalitik kuramın farklı bir yorumunu sunmuş olsalar da, bakış açıları

benzerdir (Yarapsanlı, 2011). Bu kuramcılara göre çocukların anne babalarına duyduğu bağlılık, yetişkin olduklarında başkalarıyla anlamlı ilişkiler kurma becerilerini etkiler. Nesne kuramcıları bizi yetiştiren insanlarla olan deneyimlerimizin sonraki ilişkilerimize dönük yaklaşımlarımızın temelini oluşturduğunu savunurlar. Eğer anne babalarımız bize karşı ilgili, sevgi dolu ve duyarlı olurlarsa, başkalarıyla kuracağımız ilişkileri de sevgi ve destek kaynağı olarak göreceğimizi öne sürerler (Tüzün ve Sayar, 2006).

Öğrenme kuramcıları, organizmanın açlık gibi belirli dürtülerinin, birincil pekiştireçlerle tatmin edildiğini söylerler. Bunlar da biyolojik ihtiyaçları karşılayan ödüllerdir (Erözkan, 2004). Bebek söz konusu olduğunda en önemli birincil pekiştireç yemek yemektir. Diğer ödüllere ikincil pekiştireç denir ve bu pekiştireçler, pekiştireç özelliklerini birincil pekiştireçlerle birlikteliklerinden kazanırlar. Yani annenin varlığı beslenme söz konusu olduğunda bebek için bir ödüldür. Bazı kuramcılar, annenin bebeğin beslenmesinin yanında görsel uyaran sağlama, dokunma vb. bebeği memnun edecek ödüller de sunduğunu eklemektedir. Annenin bu ödül aktiviteleriyle eşleştirildiği ve bebeğin anneye bu yüzden bağlandığı düşünülmektedir. Genel manada, öğrenme kuramlarında bebeğin bağlanma davranışlarından çok çevresel deneyimlerin önemi vurgulanmakta ve bebek bağlanma formülasyonunda pasif görülmektedir (Sümer, 2006).

Harlow ve meslektaşları tarafından yapılan bir deneyde (1967) annelerinden ayrılan yavru maymunlara iki vekil anneye temas kurdurulmuştur. Bu vekil annelerin biri telden, diğeri havludan yapılmıştır. Telden yapılmış annenin yavru maymunların yarısına ve havludan yapılmış vekil annenin de maymun yavrularının diğeri yarısına yemek vermesi sağlanmıştır. Bebekler vekil anneleriyle en az 165 gün yaşamışlardır. Ölçütlerden birinin vekil anneye geçirilen saat sayısı olması öngörülmüştür. Yavru maymunların hangi anneden beslendiklerine bakmaksızın havlu kaplı anneye zaman geçirmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir. Bağlanmayla ilgili olarak yapılan bir sonraki testte ise, mekanik bir örümcek gibi korkutucu bir uyaran ortaya çıktığında da bebeğin hangi anneden beslendiğinden bağımsız olarak havlu kaplı anneye gittikleri gözlenmiştir. Harlow' un bu bulguları, bağlanmanın annenin ikincil dürtü özelliklerinden kazanımlarına bağlı olduğu görüşüne karşı çıkmıştır. Bebeklerin normal ya da stresli durumlarda kendini besleyen vekil anneye aramadığı gerçeği Harlow' un

'temas rahatlığı' kavramını ortaya atmasına sebep olmuştur. İlişki rahatlığı, bebeğin fiziksel olarak kendini rahatlatan objenin sağladığı güvenlik hissinin bağlanmada basit beslenmeden daha önemli rol oynadığı şeklindeki görüştür (Sümer, 2006).

Bukatko' a göre (1995) bilişsel gelişim savunucuları, bağlanmanın gelişimini belli bilişsel kapasitelerin kazanımına bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Bebek yabancı kaygısı ya da ayrılma kaygısı sergilemeden önce, nesnelere ve insanların varlıklarının bebek onları görmese bile var olmayı sürdürdüklerini anlamak zorunda olduğunu söylemektedirler. Yabancı kaygısı gösterebilmesi için, bebeğin yabancının suratıyla bakıcının suratını kıyaslayabilmesinin, bunun için de bakıcının temsilini içselleştirmiş olmasının gerektiği düşünülmektedir. Benzer bir şekilde, ayrılma kaygısının oluşabilmesi için bebeğin bakıcıyı görmese bile bakıcının varlığını sürdürdüğünü, sadece farklı bir mekânda olduğunun bilincinde olması gerektiği ileri sürülmüştür. Araştırmalar sekiz aylık bebeklerde nesne sürekliliğinin ve güçlü bağlanma göstergelerinin hemen hemen aynı zamanda olduğunu göstermektedirler (Sümer, 2006; Erözkan, 2004).

Etolojik yaklaşım bağlanmanın, bebeğin bakıcıya işaret vermesi için doğuştan getirdiği eğilimle bakıcının bu işaretlere tepki göstermesi eğilimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görüşündedir. Bilim adamları 1950'li yıllarda hastane ve yetimhanelerde erken yaşlarda uzun zaman kalmış çocukların sosyal etkileşimlerde geri çekilmeye, zihinsel bozukluğa ve bazı durumlarda fiziksel gelişim gecikmelerine kadar çeşitli gelişimsel bozukluklar gösterdiklerini rapor etmişlerdir (Kart, 2002). Bowlby, yetiştirme yurtlarında kalan çocukların adaptif olmayan gelişimlerini bebekle bakıcı arasındaki dinamik ilişkinin olmayışına bağlar. Yetiştirme yurdunda çocuğun belli başlı fiziksel ihtiyaçları karşılanırsa da bakıcının davranışları çocuğun davranışlarına ve ihtiyaçlarından çok bakıcının programı doğrultusunda karşılandığı için bu bağın oluşamadığı görüşündedir. Sonuç olarak, bu kuram bebek ve bakıcının bir araya geldiğini, aralarında bir bağ oluştuğunu ve bu bağın bebeğin hayatta kalma olasılığını güçlendirdiğini savunmaktadır. Başka bir ifadeyle, bağlanmanın adaptif olduğu, biyolojik olarak programlanmış bir davranış sistemini içerdiği ve bebeğin gelişiminin erken evrelerinde aktive edildiği ileri sürülmektedir. Bu programlanmış davranış, bebeğin duyarlı devrelerinde etkinleşmezse, ileriki zamanlarda çocukta psikolojik,

duygusal ve hatta zihinsel problemler çıkabileceği öne sürülmektedir (Yıldız, 2005) .

Bowlby, Londra Çocuk Danışma Kliniği'nde çalışırken (1948), bir çocuğun kişiliğinin gelişiminde anne-baba etkileşiminin etkili olduğunu görmüştür. Çocuk gelişiminde önemli olan gerçek olaylara inanmış ve anneden erken ayrılma üzerine odaklanmıştır. Arkadaşları ile iki araştırma projesine başlayan Bowlby, ailelerinden ayrılmış, 1-4 yaşları arasında 66 çocuğu gözlemlemeye başlamıştır. Bu gözlemi savaş zamanı Anna Freud'un yanında çalışmış olan James Robertson yapmıştır. Robertson, önce ayrılma daha sonra tekrardan bir araya gelme konusunda evde aileleri ve çocuklarıyla etkileşimini gözlemlemiştir (Karaboğa, 2011). Dünya Sağlık Örgütü'nün İkinci Dünya Savaşı sonrasında ailesiz kalan çocukların durumlarının incelenmesi konusunda araştırmasını yapmıştır. Araştırmaları sonucunda, psikoanalitik kuramın bir çocuğun ayrılma ve birleşmeye karşı tepkilerini açıklamada yetersiz kaldığını gören Bowlby, etolojik yaklaşımı benimsemeye başlamıştır. Evrim teorisini, sistem teorisini, bilişsel psikoloji ve etolojide kendi teorisini açıklamaya çalışmıştır. Bowlby, Harlow'un bebek maymunlarla yaptığı çalışmayı da içeren hayvan araştırmalarından etkilenmiş ve bebekle annesi arasındaki bağın beslenmenin ötesinde fiziksel temasla ilgili olduğu görüşünü benimsemiştir. Bebeğin bağlanma davranışları, amaçları doğrulayan davranışsal bir sistemle kontrol edilmektedir. Bu sistemde onu koruyan ve gözeten yetişkine olan yakınlığını sürdürmesi, çocuğun güvende olmasını hayatta kalmasını sağlar (Karaboğa, 2011).

Bowlby, bağlanma davranışını yalnız çocuklukta değil, yaşam boyunca birincil ihtiyaçlar kadar önemli olan bir insan davranışı olarak düşünmüştür. Bowlby insanların tuhaf, karanlık, tehlikeli ve bilinmeyen şeylerden korktuklarını ve bunlarla mücadele edebilmek için birinin desteğine ve yakınlığına ihtiyaç duyduğu için herkesin bir bağlanma donanımıyla dünyaya geldiğini söylemektedir. Bağlanma duygusal bir bağlıdır. Bu bağ, rahatlığı ve güvenliği içermektedir. Bretherton (1992) bağlanma davranışının emme, tutma, gülme gibi içgüdüsel tepkilerden oluştuğunu ve bunun anneyi bebeğe, bebeği de anneye yakınlaştırdığını söylemektedir (Kart, 2002).

Bowlby (1982), bağlanma ilişkilerinin işlevlerini ve bağlanmanın üç özelliğini belirtmiştir. Birincisi, bakım verene yakın olma; ikincisi, çevreyi keşfederken ve yeni şeylere başlarken destek alabileceği 'güvenli üs' olarak anneyi kullanma ve üçüncüsü

ise bebeğin rahatlık, koruma ve destek için anneye güvenmesini sağlayan bir sığınak olmasıdır (İlaslan,2009). Bebekler bağlanma figürleri ortadan kalktığında ise 3 temel tepki gösterirler: Birincisi, ağlayarak var olan durumu protesto etmek; ikincisi, umutsuzluk; üçüncüsü ise bağlanmanın çözülmesidir (Hazan ve Shaver, 1994).

2.1.1. Bağlanmanın Evreleri

Ainsworth'a (1989) göre bağlanma gelişiminde çeşitli evreler bulunmaktadır. Bu evreler aşağıda açıklanmıştır (Karaboğa, 2011):

1. Evre (Doğumdan – 3. Aya kadar)

Bu evrede, bebekler çevresindeki bireylere çok çeşitli tepkiler gösterirler. Doğumdan sonra bebekler insan seslerini dinlemekten ve insan yüzlerine bakmaktan hoşlanırlar. Bu evrede bebek bakıcısının özelliklerini öğrenmektedir ve bunu emme, yakalama, gülümseme, bakma ve görsel izleme ile yapmaktadır. Bowlby ve diğer etnologlarca bebeğin sosyal, yani insanlara yöneltilmiş gülücüğünü ortaya çıkarmaya çalıştığı genetik bir eğilimdir. Bebekler ilk üç hafta kadar genellikle uykuya dalmak üzereyken gözleri kapalı gülümserler (Karaaboğa, 2011). Bu gülümseme insanlara yöneltilen (sosyal) bir gülümseme değildir. Bebeklerin ancak 5-6. haftadan sonraki gülücükleri sosyalleşmeye başlar. Gülümseme ile birlikte bebekler giderek göz teması da kurmaya başlarlar. Bu gülümseme ile bakıcıyla yakınlık sürdürülür ve geliştirilir (Yıldız, 2005; Kaplan, 2012).

2. Evre (3-6 ay):

Bu evrede bebeğin sosyal tepkileri daha seçici olmaya başlar ve yabancılara tepki vermezken tanıdıklarına sosyal tepkiler vermeye başlarlar. Tanıdıkları artık bebek için çarpıcı olmaya başlarlar. Bebekler yabancıları fark etmeye ve onlardan korkmaya başlarlar. Ağlamaları tanıdıkları tarafından daha kolay yatıştırılır. Bu dönemde bebekler en güçlü bağlanma duygusunu, çağrılarına ve ihtiyaçlarına en kısa zamanda cevap veren ve en keyifli iletişim kurdukları insanlarla yaşarlar (Karaboğa, 2011).

3. Evre (6-9 ay):

Bebekler daha önceki evrelerde bakıcının uzaklaşması durumunda itiraz ederken, bu dönemde bağlanılan kişinin yokluğu bebeği rahatsız eder. Bağlanılan kişinin yakınlığı konusunda daha hassastırlar. Bebekler emeklemeye başladıktan sonra bağlanılan kişiyi takip etmeye başlarlar. Bebekler bağlandıkları kişiye yakın olmak istemelerine rağmen bazen uzaklaşabilirler. Uzaklaşma davranışı daha çok bağlanma objesini keşif yapmak için ayrılıp geri döndükleri, güvenli bir üs olarak kullandıkları zaman görülür. Bu gibi durumlarda bakan kişinin yerinde durup durmadığını sık kontrol ederler. Bu evrede çeşitli bağlanma nesnelere ile fiziksel temas artar (Karaboğa, 2011).

4. Evre (9-12 ay)

Bu dönemde bağlanma nesnelere içsel ve zihinsel temsilini bütünleştirir. Artan fiziksel temas devam eder. Bebekler bağlanılan kişiden ayrıldığında ayrılık endişesi yaşarlar ve bu durumda yoğun olarak ağlarlar. Bağlanılan kişiden gelecek tepkilere göre içsel çalışan başkaları modeli ve içsel çalışan kendi modelini oluşturur ve bu modelleri bu dönemde bütünleştirmeye başlar (Karaboğa, 2011).

5. Evre (12. ay ve Sonrası):

Bu dönemde bebekler yakınlık ve güvenlik ihtiyaçlarını doyuracak, bağlanma nesnesini etkileyecek farklı davranışlara yönelirler. İki yaşından önce bebekler bakıcı ile yakınlık sağlamak isterler. Bu evrede bebekler bakıcının planları ile pek ilgilenmezler; daha çok bakıcıya fiziksel olarak yakın olmak isterler. Üç yaşından sonra bakıcının planlarını kavrayabilirler ve bakıcının gittikten sonra tekrar döneceğini bilirler (Karaboğa, 2011).

2.1.2. Bebeklikte Bağlanma

Bebeklikten itibaren bağlanma davranışı görülmeye başlanır. Bağlanma figürünün varlığı bebeğe güven ve rahatlık hissi verir (Güngör, 2010). Ainsworth ve arkadaşları (1978) ‘Yabancı Ortam Deneyi’ kapsamında Bowlby’ nin temel hipotezlerini sınamışlardır. Bebek ve anne rahat bir laboratuvar odasına getirilir, bebek ve anne odada yalnız bırakılır, bir yabancı içeriye girer ve oturur önce anneyle daha sonra da bebekle

konusur. Anne odadan ayrılır, bir süre sonra anne odaya döner ve yabancı odadan çıkarak anne ve bebeği odada yalnız bırakır, yabancı geri döner, anne geri döner. Bu araştırmada örneklem grubu 12-18 aylık bebeklerdir. Bu yöntemle çocukların bağlanma sistemlerinin aktive edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılan bebeklerden elde edilen verilerin ayrılma, yeniden birleşme ve yabancıyla yalnız kalma durumlarındaki tepkilerini göz önüne alarak Ainsworth ve arkadaşları, çocukları üç tip bağlanma stili içinde sınıflandırmışlardır. Bunlar;

1. Güvenli Bağlanma

2. Kaçınan Bağlanma

3. Kaygılı- Kararsız Bağlanma Stilleridir (Sümer ve Güngör, 1999)

Güvenli Bağlanma: Bu bebekler laboratuvar ortamında anneleri odada oldukları esnada çevreyi keşfetmişler, yabancı birinin varlığından kaygılanmışlar ve annelerinin kısa süreli odadan ayrılmasına üzülmüşler, tepki vermişler, ağlamışlar fakat anneleri odaya döndüğünde annelerine yakınlaşmışlar, fiziksel temas sağlamışlar ve annelerine sarılarak rahatladıktan sonra çevreyi keşfe devam etmişlerdir. Ev gözlemlerinde ise bu bebeklerin annelerinin, bebeklerin ilk üç ayında diğer bebeklerin annelerine göre daha duyarlı oldukları, bebeklerinin ağlamalarına, ihtiyaçlarına cevap veren kişiler oldukları gözlemlenmiştir (Bretherton, 2003).

Güvenli bağlanma, bakıcının bebekle olmadığı durumlarda bebekle kalan bir koruyucu gibidir. Güvenli bağlanan bebekler yabancı biri ortamlarına girdiğinde oluşan tedirginliği ilişki çabasıyla aşarlar. Bebek yeni bir ilişkiye açıktır ve annenin ortamda olmadığı zaman merak ve keşif çabasını kaybetmez. Güvenli bağlanan bebekler hem iç hem de dış dünyasında meraklı bir kâşiftir. Güvenli bağlanan bebek çevresindeki insanlar ve dünya ile ayrılık kaygılarını yaşamadan ilişki kurabilir. Bebeklerin güven duyguları geliştiği için ilişkilerinde yakınlaşma ve uzaklaşmaların yarattığı kaygılarla baş edebilirler (Hortaçsu, 2003).

Kaçınan Bağlanma: Kaçınan bağlanma davranışı geliştiren bebekler, annelerinin varlığında odada oyuncaklar ile oynamışlar, ancak; anneyi güvenli bir üs olarak kullanmamışlardır. Annelerinin odada ayrılmasına çok az stres belirtisi göstermişler,

anne geri döndüğünde, annelerini önemsememişler, anneleriyle etkileşimi reddedip uzaklaşmışlardır hatta oyuncaklara vurmuşlardır. Ainsworth yapmış olduğu ev gözlemlerinde (1978); bu bebeklerin annelerinin, özellikle yakın temas göstermeyen anneler olduğunu, bebeklerin ihtiyaçlarına karşı genelde tutarsız davranışlar sergilediklerini, ağlamalarına karşı tepkisiz ve reddedici olduklarını görmüştür (Hortaçsu, 2003).

Kaygılı/Kararsız Bağlanma: Kararsız bağlanan bebekler güvenli bağlanmaya sahip olmadıkları için sürekli olarak annelerinin nerede olduğuyula ilgilenirler ve keşif yapamazlar. Bu bebekler laboratuvar ortamında anneleri odada iken oyuncaklarıyla hemen hemen hiç ilgilenmemişler, anneleri odadan ayrılınca çok üzölmüşler ve yüksek sesle ağlamışlar, anneleri geri döndüğünde bile bebekler çok kolay yatışmamışlardır. İletişim kurma isteğinde olmalarına rağmen, annelerine sarılmayı ve anneleri tarafında teselli edilmeyi reddetmişler, yalnızca sessiz kalmakla yetinmeyip, annelerine yakınlık göstermemişlerdir. Ev gözlemlerinde bu bebeklerin annelerinin çocuklarına karşı, bazen duyarlı, bazen duyarsız, bazen çok ilgili, bazen de çok ilgisiz oldukları görölmüştür. Bu çocukların anneleri, diğere annelere göre, bakım ve diğere ihtiyaçların giderilmesi konusunda oldukça istikrarsız davranmışlardır (Hortaçsu, 2003).

2.1.3. Çocuklukta ve Ergenlikte Bağlanma

Bağlanma çocukluğun son dönemleri ile birlikte ergenlik döneminde, ergenlerin bağlanma davranışları ve ileri ebeveynlerinden çok akranlarına yönlendirdikleri için değişikliğe uğrar. Ergenlikteki bu değişimler sırasında, ergenin bebekken bakımını üstlenmiş bireylerle kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi, çevreyi keşfetmesinde güvenli bir üs görevi görür. Ergenin ebeveyn figürlerinden akran gruplarına doğru yönelmesine rağmen, bebeklik dönemindeki bağlanma ilişkisi ergen için kalıcı ve güçlü bir etkiye sahiptir (Kaplan, 2012).

Aileler için belirtilen öneri ve yardımlar sorunsuz bir ergenliğin gerçekleşmesi için önemlidir. Bu yardımlar daha çok güvenli bağlanma stillerindeki ergenlerin aile ve arkadaş çevresi tarafından verilir. Böylece, güvenli bağlanma stilindeki ergenler güvenli bağlanma stillerinde olan ailelere sahip olmaya ve sosyal aktivitelere daha fazla katılmaya, bununla birlikte olumlu duygu düzenleme becerileri kazanmaya ve benzer

güvenli akranlarla arkadaş olmaya eğilim gösterirler. Güvenli olmayan bağlanma stilindeki ergenler güvenli olmayan ebeveynlere sahip olduklarından dolayı bu dönemde daha fazla sorun yaşarlar. Bu sebeple, güvenli bağlanma stilinde olmayan ergenler suç işleme, diğer antisosyal davranışlar gösterme ve zorlu kişilerarası ilişkiler kurma eğilimindedirler. Ailelerin ergenlerde meydana gelen değişiklikleri fark ederek, bu değişikliklere uygun esnek tepkiler vermesi, çocukların sosyal davranışlarını cesaretlendirir. Böylelikle, aileler ergen çocuklarının olumlu akran gruplarının gelişimini düzenlemeleri için ayarlama stratejileri kullanmalarını sağlarlar. Üniversite öğrencilerinde yapılan bir araştırmada, kabul ve ilginin yüksek olduğu ailelerden gelmenin güvenli bağlanma stili ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999).

2.1.4. Bartholomew' in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bowlby (1973)' nin zihinsel modellerinin benliğe ve başkalarına ilişkin inançları içerdiği görüşünden yola çıkarak, Bowlby (1982) tarafından ortaya konulan benlik ve bağlanma figürü modeli iki ana boyut içermektedir. Bu boyutlar:

1. Bağlanma figürünün genel olarak korunma ve destek çağrılarına karşılık veren türden biri olarak görülüp görülmediği,
2. Kişinin kendisini başkaları, özellikle de bağlanma figürü tarafından yardıma değer birisi olarak görüp görmediği.

Bu değişkenler birbirinden bağımsız ama uygulamada iç içe geçmiş bir durumdadır. Sonuç olarak, bağlanma figürü modeli ve benlik modeli karşılıklı olarak birbirlerini doğrulayıcı ve tamamlayıcı biçimde gelişirler. Bu tanımlamaya bağlı olarak Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modellerinin bağlanma stillerini belirleyen temel boyutlar olduğunu ileri sürmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanma stillerini, olumlu ve olumsuz kutuplarda değerlendirilen zihinsel modellerin kesiştiği noktada tanımlamışlardır ve böylece iki boyutun topolojik düzeyde çaprazlanmasından dört temel bağlanma stili ortaya çıkacağını ileri sürmüşlerdir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen bu model, kendine ve diğerlerine ait şemalara dayanır. Kendilik modeli olumlu (sevgiye ve ilgiye değer) ve olumsuz (sevgiye ve ilgiye değmez) olarak, başkaları modeli de olumlu (ulaşılabilir ve bakım veren) ve olumsuz (reddedici ve mesafeli) olarak algılanır.

Güvenli Bağlanma: Güvenli bağlanma stili olumlu benlik ve olumlu başkaları modelinin bileşimini içermektedir. Diğer insanları genellikle kabul eden ve duyarlı tepki veren bireyler olarak görme beklentisini, değerlilik ve sevilebilirlik duygusunu göstermektedir. Bu manada, güvenli kişiler olumlu benlik algısını ve kendilerini sevmeye değer duygusunu, başkalarının güvenilir, destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentilerle birleştirir. Bu özellikleriyle güvenli kişiler hem başkalarıyla kolaylıkla yakınlık kurabilir hem de özerk kalmayı başarabilirler. Diğerleriyle duygusal olarak kolay yakınlaşır; diğerlerine bağlı olmaktan, yalnızlıktan ve diğerlerinin onu reddetmesinden dolayı rahatsızlık duymaz. Bu stile sahip bireyler, kendisinin sevmeye değer olduğunu, başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olarak düşünürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Saplantılı Bağlanma: Saplantılı bağlanma stilini olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlamaktadır. Diğer insanların olumlu değerlendirilmesiyle birlikte bir değersizlik (sevgisizlik) duygusunu göstermektedir. Bu bağlanma stili özelliğini gösteren bireyler yakın ilişkilerinde kişisel yeterlilik ve değerlilik bulmak için çaba gösterirler. Bu stile sahip bireyler kendileri hakkında olumsuz bir benlik şemasına sahiptirler ayrıca kendilerini değersiz hissetme ya da sevmeye değer görmeme duyguları ile başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri yansıtırlar. Bu nedenle, saplantılı bağlanan kişiler yakın ilişkilerde kendini doğrulama ya da kanıtlama eğilimi gösterirler. Bu kişiler sürekli olarak ilişkileri ile takıntılıdır ve ilişkilerinden pek de gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Korkulu Bağlanma: Korkulu bağlanma stilini olumsuz benlik modeli ile olumsuz başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlamaktadır. Diğer insanların güvenilmez ve reddeden insanlar olacağı düşüncesi ile kendisinin sevmeme duygusunu göstermektedir. Yakın ilişkiler kurmak istemesine rağmen, diğerleriyle yakınlaşmaktan rahatsızdır ve diğerlerine güvenmez ve bağımlı olmada problem yaşar. Diğerlerine

yakınlaştığında incinmekten korkar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız Bağlanma: Kendine değer verme ve başkalarına yönelik olumsuz tutuma sahip olmanın karışımı ile tanımlanır. Bu tarz bağlanan bireyler, özerkliğe aşırı derecede önem verirler ve başkalarına olan gereksinimi ve yakın ilişkilerin gerekliliğini defansif bir tarzda reddederler. Ayrıca, bu kişiler yakın ilişkilerden kaçınarak, özerklik ve incinmeme duygularını koruyarak hayal kırıklığına karşı korumaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bartholomew'e (1990) göre kayıtsız kişiler yakınlık duygusundan yoksun kalma pahasına özerklik duygusuna özsaygıya sahip olma pahasına kendilerini yakınlık duygusundan yoksun bırakırlar (Sümer, 2006).

2.1.5. İçsel Çalışan Modeller

Bowlby (1973)'e göre, insanın içsel çalışan modelleri kişilerarası etkileşimler yardımıyla gelişmektedir. Bu modeller, bireyin diğer önemli kişilere bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, kayıtsız, saplantılı) ve süreçlerinin nasıl olacağını belirlemede ve bunun yanı sıra sonraki yıllarında etkili olabilecek bir yapı ortaya koyabilmektedir. Güvenli bağlanma ilişkisinin olduğu durumlarda çocuk, stres yaratan koşulda dahi güvenlik duygusunu koruyabilir. Bunun için çocuğun bakıcısının tutarlı, duyarlı ve her aradığında ulaşabileceği biri olması gerekir. Bakıcının böyle biri olmadığı durumlarda çocuk kaygılı bağlanma stilleri geliştirebilir. Yine pek çok araştırmaya göre çocukların bağlanma figürleriyle ilgili bu modelleri, yetişkinlik dönemindeki kişilerarası ilişkilerinde prototip olarak kullandıkları ve bu prototipler doğrultusunda ilişkilerini yapılandırdıkları belirtilmektedir (Kart, 2002).

Bretherton ve Munholland (1999)' a göre içsel çalışan modeller Bowlby'nin kuramının temelini oluşturur. İçsel çalışan modellerin en önemli noktası, bireyin diğer insanlara tutumlarını tahmin etmesi ve davranışını ona göre planlamasıdır. İçsel çalışan modeller bireylerin yeni durumlarda, durumu tekrarda değerlendirmeye gerek kalmadan, nasıl davranacaklarına karar vermelerini sağlayan bağlanma sisteminin bir parçasıdır (Eken, 2010).

Kendiliğinden gelişen ve bağlanma figürüyle yaşanan yakın ilişkiler, bağlanma kuramının özünü oluşturan içsel çalışan modellerin gelişimine temel oluşturmaktadır.

Diğer bir ifadeyle, bağlanma figürünün çocuğun güvenlik, yakınlık ve diğer ihtiyaçlarına karşılık gösterdiği duyarlılık sonucunda çocuk kendisi, diğerleri ve dış dünya ile ilgili zihinsel temsiller oluşturmaya başlar. Zihinsel temsiller, bakıcı çocuk ilişkilerini şekillendirdiği gibi daha sonra yaşanacak olan ilişkiler ve psikolojik fonksiyonlardaki bozulma konusunda etkilidir (Eken, 2010).

İhtiyacı olduğunda bağlanma figüründen istediği desteği alabilen çocuk, bakıcısının ulaşılabilir, güvenilir, destekleyici; kendisinin de bakıma değer ve sevilen biri olduğuna dair zihinsel temsiller oluşturur. Güvenli ilişki, bireyin kendisini güvenli temelde hissetmesini sağlar ve ‘olumlu içsel çalışan modellerin’ oluşmasına diğer bir ifadeyle içe alınanların olumlu olmasına; güvensiz bağlanma ilişkisi de ‘olumsuz içsel çalışan modellerin’ yani içe alınanların olumsuz olmasıyla sonuçlanır. Şema olarak adlandırılan bu yapılar, sonraki bilginin işlenmesinde çerçeve oluştururlar. Bu şemalar bireyin kendisi, diğerleri ve dış dünyaya ilişkin varsayımlarını içermektedir. Geçmiş deneyimleri koruyan zihinsel temsiller, anlamlı yeni ilişkilerde yeniden düzenlenerek tekrar aktif hale gelmektedir. Başlangıçta katı olmayan bu temsiller, yaşanan benzer etkileşimlerde esnekliğini kaybederek değişime direnç gösterirler. Özellikle bağlanma figürü ile kurulan ilişkiler genel olarak olumsuz ise içsel çalışan modeller esnekliğini görece olarak kaybederler ve değişime yüksek düzeyde direnç gösterirler (Çubuk, 2011).

Rohner (2004), Bowlby’nin (1973) bağlanma kuramından yola çıkarak, ebeveynleri tarafından ret algılayan çocuğun zihninde oluşturduğu kendine, diğerlerine ve dünyaya yönelik temsillerinin çarpıtılmış olduğunu söyler. Bu olumsuz zihinsel temsiller nedeniyle, ebeveynleri ile olumsuz yaşantıları olan ve dünyayı düşmanca ve reddedici olarak değerlendiren bu bireyler yeni deneyimlerini de geçmiş yaşantıları doğrultusunda değerlendirirler. Bu nedenle, genellikle bu kişiler zihinsel temsilleri ile örtüşen durumları ya da deneyimleri arama, zihinsel temsilleri ile örtüşmeyen durumlardan ise kaçınmaya eğilim gösterirler (Rohner vd., 2005).

2.2. ŞEMA MODELİ

Şema terapi modeli, Joung ve arkadaşlarının, kişilik bozuklukları ve diğer uzun süreli ilişkisel ve duygusal güçlükleri tedavi etme amacıyla geliştirdiği, farklı terapi

öğelerini sentezleyen bütüncül bir yaklaşımdır. Bu modele göre psikolojik rahatsızlıkların ana kaynağı gelişimin erken döneminde geliştirdikleri uyumsuz şemalardır. Bu şemalar, yaşam boyunca tekrar eden, kendilik yıkıcı duygusal ve bilişsel kalıplardır. Genellikle şemaların erken döneme ait birçok ihtiyacın ciddi ölçüde karşılanmadığı, zedeleyici deneyimler neticesinde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu modele göre şema gelişimi duygudurum bozukluklarında ve kişilik patolojilerinde kronik karakterolojik yönleriyle ilişkilendirilmektedir. Şemaların ego uyumlu olması ve buradan yaşanan doyum sebebiyle bireylerin şemalardan vazgeçemedeki motivasyon eksikliği bilişsel davranışçı terapinin güvenilirliğini azaltmaktadır. Bu yüzden şema terapi kronik rahatsızlıklara odaklanırken daha etkili bir tedavi yöntemi sunmak için bilişsel davranışçı terapi tekniklerini kişiler arası, yaşantısal ve psikodinamik terapi öğeleriyle birleştirme amacı güder (Young, 1990, Young vd., 2003; Rafaeli vd., 2011; Edwards ve Arntz, 2012).

Şema kavramı felsefe alanına dahil olduktan sonra psikoloji de bilişsel gelişim alanında sıkça üzerinde durulmuştur. Bilişsel gelişimde şemalar, bireylerin dünyayı algılamasına ve açıklamasına yardımcı olacak deneyim ve gerçeklikle kurduğu örüntüler kapsamında değerlendirilir. Bilişsel psikoloji yaklaşımına göreyse, bireylerin sahip oldukları bilgileri anlamlandırmak ve bununla alakalı olarak yaşadıkları problemleri çözmek için kullandıkları yol gösterici mahiyetinde hizmet eden soyut bir bilişsel plandır. Buradan yola çıkarak bilişsel terapinin kurucusu Beck (1967), erken dönem yazılarında şema kavramına değinmiş ve kişilerin bu kavramı yaşantılarına anlam kazandırabilmek için kullandığını öne sürmüştür. Young ve arkadaşları da (2003), kişilik bozukluklarının, daha hafif ilişkisel problemlerin ve çoğu kronik duygudurum bozukluğunun temelinde şemaların olma ihtimalini öne sürerek ve “Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar” kavramını açıklamışlardır (Young vd., 2003; Batur, 2004).

2.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Young ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen erken dönem uyum bozucu şemalar şu özelliklere sahiptir:

- 1.Genel, yayılımcı içerik veya örüntülerdir.
2. Anılar, duygular, bilişler ve fiziksel duyumlardan oluşurlar.
3. Kişinin kendisini ve ötekilerle olan ilişkisini konu alırlar.
- 4.Çocukluk veya gençlikte ortaya çıkarlar.
- 5.Yaşam boyunca gelişirler.
- 6.Belli bir derecede işlevselliği bozarlar.

Uyum bozucu şemalar, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde zarar vererek tekrarlayan deneyimler sonucu oluşur. Bireyler bu esnada, bulunduğu yaşam şartlarına, aile ortamına ve sosyal çevresine uyum sağlayabilir ve bu davranışların yaşama devam için gerekli olduğunu bilir. Böylece erken dönemde oluşan bu şemalar giderek kalıplaşır. Şemalar, herkeste olabildiği gibi çevresel faktörlerin değişimine karşı olarak değişime dirençli şekle geldiğinde çeşitli kronik duygudurum ve kişilik bozukluklarının oluşmasına ön ayak olur (Young vd., 2003).

2.2.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Temelleri

Şemaların kökenleri üç ayrı grupta incelenebilir:

- a. Temel evrensel duygusal ihtiyaçların karşılanmaması:

Herkesin temel duygusal ihtiyaçları vardır ve bunlar evrensel olan; güvenlik, istikrar, bakım, kabul edilme, özerklik, rekabet, kimlik algısı, ihtiyaç ve duyguları ifade etme özgürlüğü, kendiliğindenlik ve oyun ile kişinin öz denetiminin oluşumunu teşvik eden gerçekçi sınırlara sahip bir dünyada yaşama ihtiyaçlarıdır. Ruhsal sağlık kişinin ihtiyaçlarını uyumlu bir biçimde gidermesiyle olur. İhtiyaçlar ve kişinin mizacı ile birlikte erken dönem çevresiyle etkileşim sonucu eğer bu ihtiyaçların karşılanmamış olması tecrübelenmişse şema oluşumu gerçekleşir (Young, 1990; Young vd., 2003; Rafaeli vd., 2011)

b. Erken dönem yaşam deneyimleri:

Young ve arkadaşlarına (2003) göre şu dört tip erken yaşam deneyimi temel evrensel ihtiyaçların karşılanamamasında etkilidir:

1- İhtiyaçların engellenmesi: Çocuk, çevresinde sevgi ve anlayış gibi ihtiyaçlarını karşılayamaz. Tersine olarak yaşantıları bu ihtiyaçlarının engellenmesine yöneliktir. Çocuk iyi olandan az alır ve yoksunluk çeker (Sarıtaş ve Gençöz, 2011).

2- Travma: Çocuk çevresinden fiziksel ya da duygusal olarak zarar görür. Bu, çocukta acı, tehlike ve tehdidin varlığını gösteren şemaların gelişimine neden olur. Çocuğun güvenlik ihtiyacı zarar görme olarak değiştirilir ve bu güvensizlik, aşırı temkinlilik, utanç, zarar görme gibi şemaların oluşmasına neden olur.

3- Çok fazla iyi deneyim ya da İyi olandan fazla alma: Bu yaşam deneyiminde çocuk, bazı durumlarda anne babasından ihtiyacı olandan daha fazla almış, aşırı özgür bırakılmış ve aşırı korunmuştur. Bu durum, çocuğun özerklik algısı ve gerçekçi limitler gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılayamamasına neden olmuştur.

4- Önemli ötekilerle yaşanan seçici içselleştirme ve özdeşim: Çocuk, çevresinde onun için önemli olan kişilerle yaşadıklarında seçici içselleştirme yapar ve bunlarla özdeşim kurar. Bu, model alınan kişinin, kendi yaşamında yoksun kaldığı ihtiyaçlarını çocuğa yansıtmasına ve çocuğun da bu sorunu içselleştirerek kendi ihtiyaçlarını karşılamada özdeşim kurduğu kişinin kullandığı baş etme yollarına başvurmasına neden olur.

c. Duygusal mizaç: Her çocuk, farklı bir mizaçla dünyaya gelir ve diğerleriyle kurduğu ilişki bunun üzerine şekillenir. Dolayısıyla şemalar, çocuğun doğuştan sahip olduğu mizacı ile onu şekillendiren çevresi arasındaki etkileşimden doğar.

2.2.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Şema Boyutları

Young ve arkadaşları (2003) erken dönem uyumsuz şemaları beş alanda ve 18 boyutta gruplamıştır.

a. Şema Alanı 1: Ayrılma ve Reddedilme

Bu alanda kişiler başkalarıyla güvenli bağlanma kurmakta ve bununla beraber kendilerini güvende hissetme, istikrar, bakım, empati, duyguların paylaşılması, kabul ve saygı gibi temel duygusal ihtiyaçları karşılamakta zorluk yaşarlar. Bu alan şemalar dengeli olmayan, reddeden, soğuk, izole olmuş, şiddete başvuran, istismar ve ihmal eden, uzunca ayrılıkların olduğu aile ortamlarında oluşur (Young vd., 2003; Karaosmanoğlu vd., 2005).

Bu alan beş şema boyutunda oluşmaktadır:

1. Terk edilme/istikrarsızlık: Bu şemaya sahip kişiler yakın ilişki kurdukları kişilerle yürüttükleri ilişkinin kalıcı olmayacağına, yakın hissettikleri kişilerin kendilerini terk edeceğine inanırlar. İlişkide istikrarsız ve güvensiz hissediyor olduklarından önem verdikleri kişilerden destek, bağlanma, güç ve korunma alamayacaklarına inanırlar.

2. Güvensizlik/kötüye kullanılma: Bu şemaya sahip kişiler, başkalarının kasıtlı bir şekilde kendisine zarar vereceği, aldatacağı, yalan söyleyeceği, küçük düşüreceği ya da manipüle edeceği beklentisindedirler. Genellikle kendilerini kötüye kullanan ebeveynler tarafından yetiştirilmişlerdir.

3. Duygusal yoksunluk: Burada duygusal ilişki ihtiyacının başkaları tarafından giderilemeyeceği inancı vardır. Bu şemanın, ilgi, şefkat ve sıcaklığın hissedilemediği ilgi yoksunluğu; dinlenme, anlaşılma, karşılıklı duyguları paylaşmanın olmadığı empati yoksunluğu; diğerlerinden korunma ve rehberliğin alınamadığı korunma yoksunluğu olmak üzere üç biçimi vardır.

4. Kusurluluk/utanç: Bu şema, kişinin kendisinin kusurlu, kötü, istenmeyen, aşağı ve işe yaramaz olduğunu hissetmesini ve sevilemez olduğu inancını içermektedir. Bu kişiler, eleştiriye, reddedilmeye ya da suçlamaya karşı aşırı duyarlıdırlar. Diğer kişilerle birlikteyken aşırı duyarlı, kendilerinin aşırı farkında olurlar ve sürekli kendileriyle alakalı olarak gördükleri hatalar sonucu utanç duyarlar.

5. Sosyal izolasyon: Bu şema kişinin, ailesi dışında kalan dünyadan izole olduğu, diğerlerinden farklı olduğu ve başka bir gruba ait olamadığı inançlarını içermektedir (Young vd., 2003).

b. Şema Alanı 2: Zedelenmiş Özerklik ve Performans

Bu alan, özerklik ve rekabet temel duygusal ihtiyacının giderilemediği şemaları içermektedir. Bu alandaki kişilerin aileleri ya aşırı korumacı ve çocukla gereğinden fazla ilgilidirler ya da çok daha az ilgilidirler. Bu tür bir yaklaşımla büyüyen kişiler, evin dışında kendine güvenli bir şekilde yetkin, sorumlu davranabilme ve bağımsız hareket etme konularında yeterli desteği alamamışlardır. Böylelikle ailelerinden ayrı bir benlik geliştirememişlerdir. Yetişkinliklerinde bağımsız olarak var olup işlevsellik göstermekte ve başarılı bir biçimde kendilerini ortaya koymakta zorluk yaşamaktadırlar. Bu alanda bulunan dört şema şunlardır (Atalay vd., 2008):

6. Bağımlılık/yetersizlik: Bu şema, kişinin başkalarından yardım almadan gündelik işlevselliğini yerine getiremeyeceği inancını içerir. Bu kişiler, başkalarından onun kararlarını yönetmesini, onun yerine kararlar almasını, kendi sorumluluklarında olan görevleri başkalarının yerine getirmesini beklerler. Buna ulaşamadıklarında kendilerini yetersiz ve çaresiz hissederler.

7. Zarar görme ve hastalanmaya karşı dayanıksızlık: Bu şemaya sahip kişiler her an kontrol edemeyecekleri, önleyemeyecekleri bir felaketin gerçekleşeceği beklentisi içindedirler. Bu felaketler dış kaynaklıdır ve tıbbi, duygusal ve çevresel olabilirler.

8. İç içe geçme/gelişmemiş benlik: Bu şema kişilerin önemli diğerleriyle aşırı duygusal bağlılık ve yakınlık duymasını içerir. Bu durum, kişinin bireyleşmeyi sağlayamamasına ve normal sosyal gelişim gösterememesine neden olur. Kişi, bağlılık kurduğu kişi ya da kişilerin desteğini almadan yaşayamayacağı ya da mutlu hissedemeyeceği inancına sahiptir. Bu inanç, kişide boşluk, boşuna çabalama ve varlığını sorgulama olarak yaşanır.

9. Başarısızlık: Bu şema, kişinin başarısız olduğu, çabasına rağmen başarısız olacağı ve akranlarına kıyasla çeşitli alanlarda (iş, okul gibi) yetersiz olduğuna dair olan

inancını içerir. Başkalarıyla karşılaştırma yapan aile ortamında yetişmiş kişilerde oluşan bu şema dolayısıyla, kişi kendisini aptal, beceriksiz, yeteneksiz, bilgisiz ve başarısız olarak görür (Young vd., 2003).

c. Şema Alanı 3: Zedelenmiş Sınırlar

Bu alanda kişiler, içsel sınırlar, başkalarına karşı sorumluluk ve onlara karşı kendi sınırlarını koruma konularında eksiklik yaşarlar. Bu kişiler, gerçekçi hedefler koyma ve bunları gerçekleştirme, başkalarının haklarına saygı gösterme, onlarla işbirliği yapmakta zorlanırlar. Genelde yeterli denetim, yönlendirme ve rehberlik veremeyen, sınır koymakta sıkıntı yaşayan ebeveynler tarafından yetiştirilen bu kişiler, bencillik, şımarıklık ve sorumsuzluk gösterirler, dürtülerini kontrol edemeyip anlık memnuniyetlerini gelecek hedeflerinin önünde tutarlar.

Bu alanda iki şema bulunmaktadır:

10. Hak görme/büyüklenmecilik: Bu şemaya sahip kişiler, kendilerinin başkalarından üstün oldukları ve özel hak ve ayrıcalıklara sahip oldukları inancındadırlar. Bu yüzden sosyal kurallara uymak istememe ve hayatlarını başkalarını hesaba katmadan istedikleri gibi yaşama ve istediklerine sahip olma konularında ısrar ederler. Güç ve kontrol sahibi olmak bu kişiler için önemlidir ve bunu sağlayabilmek için üstünlük üzerine abartılı bir odaklanma halindedirler ve aşırı rekabet ve manipülasyon göstererek diğerleri üzerinde egemenlik kurma çabasındadırlar.

11. Yetersiz öz denetim/öz disiplin: Bu şema, kişinin hedeflerini gerçekleştirmek veya duygu ve davranışlarını dizginlemek için yeterli bir öz denetiminin olmamasını ve herhangi bir engellenmeye tolerans göstermekte zorlanmasını içerir. Aşırı kontrolcü ya da özdenetimi öğretmekte yetersiz ebeveyn tutumları bu şemanın gelişmesinde etkilidir (Young vd., 2003).

d. Şema Alanı 4: Diğer Yönelimlilik

Bu şema alanındaki kişiler kendi ihtiyaçlarını karşılamak yerine başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya önem verirler ve kendilerinden çok başkalarının istek, duygu ve tepkilerine odaklanırlar. Bunu yapan kişiler onaylanma, duygusal bağlantıyı

sürdürme veya tepkiden kaçınma kaygılarını yaşadıkları için kendi ihtiyaç, istek ve duygularını bastırma ya da fark etme eksikliği yaşarlar. Bu da kişilerin kendini ifade etme ve özerklik temel duygusal ihtiyaçlarını giderememesine yol açar. Bu alandaki şemalara sahip kişilerin daha çok koşullu sevgi, saygı ve kabul ile büyütüldükleri düşünülmektedir; kişi sevgi ve saygıyı alabilmek için benliğinin önemli yönlerini baskılaması gerektiğini öğrenmiştir. Bu alana ait üç adet şema bulunmaktadır:

12. Boyun eğicilik: Bu şemaya sahip kişiler kontrolü aşırı derecede başkalarına bırakırlar. Ancak böyle yaptıklarında diğerlerinin öfke, misilleme ve terk etmesinden kaçınabilirler. Bu kişiler için kendi istek ve hedefleri diğerlerinininkinin karşısında önemsizdir. Boyun eğicilik şemasının kişilerin ihtiyaçlarını (tercihlerini ve isteklerini) ve duygularını (özellikle öfke gibi duygusal ifadelerini) bastırması olmak üzere iki biçimi vardır. Buradaki baskılama, uyum bozucu belirtilerin (pasif agresif davranış, kontrolsüz öfke patlamaları psikosomatik belirtiler, rol yapma, madde kötüye kullanımı gibi) ortaya çıkmasına ve bastırılan ihtiyaç ve duyguların artmasına neden olur.

13. Kendini feda: Bu şemada kişi, kendi mutluluğu pahasına tamamen gönüllü olarak başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanır. Başkalarını sıkıntıya sokacak eylemlerden kaçınır. Yardıma ihtiyacı olanlarla aşırı ilgilenmedeki temel motivasyon bencillik hissinden doğan suçluluktan kaçınmaktır. Şemanın bu örüntüsü, sonunda kişinin kendi ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığını hissetmesine ve ona bakım verem kişilere karşı kırgınlık duymasına neden olur.

14. Onay arayıcılık/kabul arayıcılık: Bu şemaya sahip kişiler, güvenli ve gerçekçi bir kendilik algısını oluşturmak yerine başkalarının onay, kabul ve ilgisini kazanmak için başkalarının istekleri doğrultusunda hareket eder, onlara uyum sağlar. Bu sebeple sosyal statü, para, dış görünüş bu kişiler için aşırı önemlidir. Başkalarının kişiyi bu sebeplerden reddetmesine aşırı duyarlılık gösterirler (Young vd., 2003).

e. Şema Alanı 5: Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama/Ketlenme

Son şema alanı, kendiliğindenlik ve oyun gibi temel duygusal ihtiyaçların karşılanmamasıyla oluşan şemaları içerir. Bu alandaki şemalara sahip kişiler spontane duygu ve dürtülerini baskırlar. Bu kişilerin katı kural ve beklentileri vardır ve ancak

bunların çerçevesinde mutlu olabilir, gevşeyebilir, kendini ortaya koyabilirler. Bu şemalar genellikle acımasız, talepkar ve cezalandırıcı aile ortamında oluşur; katı kuralları olan aileler keyif ve oyunu ikinci plana atarlar ve çocuklarının duygularını saklamalarını, hata yapmadan mükemmel bir şekilde davranmalarını beklerler. Ancak bu beklenti karşılandığında doğru davrandığını öğrenen çocuk, aksi halde, kötümserlik, endişe ve dağılma ile karşı karşıya kalır. Bu alan, son dört şemayı kapsar (Ünal, 2012):

15. Karamsarlık/kötümserlik: Bu şemaya sahip kişiler genelde yaşamın olumlu ve iyimser yönlerini küçümser veya olumsuz yönlerine aşırı odaklanarak gelecekte hayatın bütün alanlarında kaçınılmaz olarak olumsuz şeyler yaşayacaklarına inanırlar. Bu kişiler hayatlarında iyi giden şeyleri görmeyi reddeder ya da onların da olumsuz bir şekilde sonuçlanacağını bekler. Bu beklenti, çöküş, kayıp ve küçük düşme gibi kaygılar içinde olmalarına neden olur. Bu kaygılarla olası olumsuzlukları abartan kişiler, kronik endişe, tetikte olma, yakınma veya kararsızlık davranışları gösterirler (Soygüt vd., 2009).

16. Duyguların bastırılması: Bu şema, eleştirilmekten ve dürtü kontrolünü kaybetmekten kaçınmak için spontane davranış, duygu ve iletişimin bastırılmasını içerir. Bu şemaya sahip kişiler, duygularını reddederken mantığı ön plana çıkarırlar. Genelde öfke ve olumlu dürtüleri bastırırlar ve yaşadıkları üzüntülü anıyı, kırgınlığı anlatmakta zorlanırlar (Kapçı ve Hamamcı, 2010).

17. Yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik: Bu şemaya sahip kişilerin hayatta belirledikleri yüksek standartlar vardır ve bu standartlara ulaşabilmek için hem kendilerini hem de çevresindekileri aşırı eleştirirler. Eleştiriden kaçmak için performanslarının çok yüksek seviyede olması gerektiğine inanırlar. Böylece utanç duymaktan ve onaylanmamaktan kaçınmış olur (Young vd., 2003 ; Giesen-Bloo vd., 2006; Gude ve Hoffart, 2008; Hawke ve Provencher, 2011).

18. Cezalandırıcılık: Bu şemadaki kişiler yaptıkları bir hatadan ötürü mutlaka katı bir şekilde cezalandırılmaları gerektiği inancına sahiptirler. Bu kişiler başkalarına karşı öfkeli ve hoşgörüsüzdürler (Young vd., 2003)

2.3. EVLİLİK DOYUMU

Evlilikte doyum yaşama, beklentilerini gerçekleştirme ve bireylerin mutlu olabilmesi açısından önemli olup, doyumun yaşanmadığı evliliklerin genellikle boşanma ile sonuçlandığı, bu durumun ise hem eşleri, hem de boşanan aile çocuklarını olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle evlilik doyumunu, üzerinde durulması, bu doyumun olumlu ya da olumsuz olarak etkileyen faktörlerin belirlenmesi gereken ve hem evlilik, hem yaşam memnuniyetini etkileyen bir etkidir (Üncü, 2007; Kışlak ve Göztepe, 2012).

Evlilik doyumunu; evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren eşlerin kararlarda eşitliği, baskınlığı, kazanç, çalışma, problemleri paylaşma gibi çevresel ve eşlerin birbirine karşı gösterdiği sevgi tarzı, tutumu, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi gibi kişisel boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmindir (Bayer, 2013).

Evlenen her çiftin üç parçası olup bunlar sen, ben ve biz şeklinde ifade edilebilir. Her parça diğerini mümkün kılan önemli bir parçadır ve kişiler arası ilk sevginin sürmesi, bu üç parçadan oluşan sürecin ne kadar iyi işlediğine bağlıdır. Evlilik kurumu insanların yaşamında önemli bir role sahip olup, günümüzde evliliklere ve evlilik ilişkilerine dair çalışmalar giderek artmaktadır. Bununla beraber evlilik uyumunu etkileyen değişkenler de araştırmacılar tarafından dikkatle incelenmekte olup, bunun yanı sıra yaşam doyumunu, çatışma yönetimi, cinsel doyum, iletişim ve evlilik doyumunu gibi faktörler fonksiyonel aileyi etkileyen çok önemli belirleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik ve Tümkaya, 2012; Koca, 2013).

Evlilik doyumunu ölçen ölçekler özellikle ebeveynlerin çocuk yetiştirmede uyguladıkları otoriter, izin verici tarzları, tutumları ve bilişsel anlayışı değerlendirmeye yöneliktir (Çelik, 2006).

2.3.1. Evlilik Doyumunun Tanımı

Evlilik ve aile ile ilgili literatür incelendiğinde evlilik ve aile kavramlarını açıklayan kuramlar birbiri ile etkileşimde olup, kuramlar aile ve evliliğin insani, davranışsal yönünü, eşler arasındaki ilişkinin niteliğinin nasıl olduğunu ve eşlerin

birbirlerini nasıl etkilediği üzerine odaklanmaktadır. Evlilik ve aile teorileri, aile üyelerini etkileyen ekonomik, iletişimle ilgili, duygusal, cinsel sorunlar gibi problemleri değerlendirmekte olup, fonksiyonel olmayan ailede eşlerin rolleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle yaklaşımlar, aile ve evliliğin yapısının eşler, çocuklar ve diğer fertler açısından irdelenmesinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Yine bu yaklaşıma göre eşlerin beklentilerinin, isteklerinin, umutlarının karşılanmasının aile ve evlilik doyumu açısından büyük önem taşıdığını vurgulanmaktadır (Çelik, 2006).

Literatürde, evlilik doyumunu etkileyen değişkenlere ilişkin pek çok çalışma olup bunlar içinde eşi desteklemeye ve memnun etmeye istekli olmak, evlilik istikrarı, güçlü manevi değerler, eşe bağlılık, eşe saygı duymak, cinsel yaşamda sadakat, iyi tanrıya inanma ve dine bağlılık, bir eş olmaya istekli olmak, eş için iyi bir arkadaş olmak ve affetme ve affedilmeye gönüllü olmak yer almaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013).

2.3.2. Evlilik Doyumunu Etkileyen Etmenler

Madanes'e göre aile ve evlilikteki sorunlar sevgi ve saldırganlık arasındaki ikilemlerden doğmaktadır. Evlilik ve ailede görülen bu ikilemler dört gruba ayrılmakta olup bunlardan ilki, eşlerin birbirini kontrol etme ve başat olma isteğidir. İkincisi ise eşlerin birbirlerine sevgi ya da nefret duygularını ifade etmeleri olup üçüncü ikilemde, aile üyelerini sevmek ve korumak ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir. Eşler açısından bu ihtiyaçların giderilmemesi ve tam tersi bir tutum olursa doyumсуuzluk ve aile içi sorunlar ortaya çıkar. Son ikilem, eşler arasındaki çatışmanın giderilmesi için çiftlerin birbirlerine pişmanlıklarını dile getirmesi olup, bu dört ikilem grubu için Madanes bir takım stratejiler belirlemenin önemli olduğunu ve eşler arasındaki çatışma ve doyumсуuzlukların uygun stratejiler oluşturularak giderilebileceğini belirtmektedir (Gladding, 2002, Akt. Çelik, 2006).

Evlilik doyumunu etkileyen evlilik süreleri, eşlerin yaşları, aile ziyaretleri gibi sosyodemografik değişkenler ile evlilik doyumu arasında ilişki vardır. Evlilik süresi ve çocuk sayısı ile evlilik problemlerinin ve cinsel problemlerin pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Fışiloğlu (2001), akraba evliliği yapanların uyumlarının düşük olduğunu ifade ederken, ekonomik koşullar ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, düşük ekonomik koşullardaki çiftlerin daha fazla psikolojik

sıkıntıları olduğu görülmüştür. Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği evlilik uyumu olarak nitelendirilmekte olup, çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımlar. Bu noktada daha genel bir kavram olması nedeniyle evlilik doyumunu ile karışsa da, çift uyumunda evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmektedir (Erberk vd., 2005; Kışlak ve Göztepe, 2012).

2.3.3. Evlilik Doyumunu Sağlamanın Yolları

Pek çok ülkede hükümetlerin iş ve aile yaşamının uyumlaştırılma politikaları esnek istihdam, doğum sonrası izinleri ve bakım hizmetleri üzerine odaklanmakta olup, doğum sonrası izinlerine ilişkin en temel tartışma, iznin annelik izni mi, yoksa çiftlerin her ikisini kapsayan biçimde ebeveyn izni olarak mı düzenleneceği üzerinedir. Ebeveyn izni kadınların iş ve aile yaşamları arasında denge kurmalarını kolaylaştırmayı planlar. Bu çalışmalarda kadınların istihdamda kadınlara yönelik ayrımcılığı engellemek, çalışan kadınların çocuk sahibi olma nedeniyle uzun süre iş yaşamından ayrı kalmalarını önlemek ve babaların da ailevi sorumlulukları paylaşmalarına olanak sağlayarak ev içi yükümlülüklerin eşit dağılımına katkı sağlamak üzere çok sayıda Avrupa ülkesinde uygulanmaktadır (Işığışık, 2005).

Sistem olarak görülen ailenin en belirgin yanları, bütünlük, geribildirim ve aynı eş ile sonlanma olup, bütünlük özellikle eşler arası etkileşimler eşlerin birbirlerini ve özelliklerini nasıl algıladıkları, kişilik özelliklerini, rollerini nasıl gördükleri evlilikte eşler arası bir bütünlük meydana gelmesi bakımından önemlidir. Bu anlamda eşler birbirlerine tam anlamda bağımlıdırlar. Buna göre aile üyelerinin davranışları birbiriyle ilişkili ve birbirine bağımlı bir yapı göstermekte olup, bütün parçaların tamamından oluşur ve bütünü oluşturan parçalar birbirini önemli derecede etkilemektedir. Sistem teorisi açısından ailelerde geribildirim ve eşsonluluk üzerine kurulan eş sistemini, var olan diğer sistemleri etkilemektedir (Çelik, 2006).

Evlilik ve aile öğeleri arasındaki ilişkilerin nasıl ortaya çıktığını açıklamak için birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda, bu öğelerin bazen iç içe olduğunu, bazen aralarında hiçbir ilişkinin olmadığını, bazen evlilik ilişkisini etkileyen faktörlerin

sadece eşleri etkileyebildiğini, bazen de eşler arasındaki ilişkiyi etkileyen değişkenlerin ailenin diğer ünitelerini de etkilediğini göstermektedir (Çelik ve Tümkaya, 2012).

Evlilik ilişkileri ve eşlerin birbirlerine ilişkin algıları üzerine yapılan çalışmaların önemi öncelikle evlilik aracılığıyla oluşan aile kurumunun öneminden ileri gelmekte olup, evlilik yolu ile kurulan ailenin, toplumların temel taşı olarak görülmesi, sağlıklı ve doyumlu evlilik ilişkilerini betimlemeye yönelik çalışma ve araştırmalara önem verilmesine yol açmıştır (Yalçın, 2014).

2.3.4. Evlilik Doyumu Eksikliğinin Sonuçları

Aile terapisi, bireysel olarak terapi görenlerin iyileşmelerinde aile yapısının öneminin fark edilmesiyle ortaya çıkan psikoterapi şekli olup, oluşturduğu grup nedeniyle bir grup terapisi olarak sınıflandırılmaktadır. Grup terapisinden tedavinin amaçları açısından farklı olup grup terapisinde, grubun içinde de olsa bireyin problemlerinin çözülmesi ön plandadır. Öte yandan aile ya da evlilik terapisinde bütün bir grubun problemlerinin çözümlenmesi esas alınırken, ailenin ya da çiftlerin problemlerinin çözülmesi daha sonra bireylerdeki problemlerin çözümüne de yol açacaktır (Samancı ve Ekici, 2010).

Doğan (2010) alışmasında evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişkide şu sonuçları ortaya koymuştur :

1. Sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerine sahip bireylerin evlilikte çatışma yaşama sıklıklarına bakıldığında bu iki durum arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

2. Onaylanma kaygıları ile evliliklerinde çatışma yaşama sıklığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

3. Evli bireylerin, ayrılık kaygıları yaşamaları ile evliliklerinde çatışma yaşama sıklığı arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

4. Evli bireylerin başkalarını memnun etmeleri ile evliliklerinde çatışma yaşama sıklığı arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

5. Evli Bireylerin, kişisel başarıları ile evliliklerinde çatışma yaşama sıklığı arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

6. Evli Bireylerin, özgürlüklerini yaşamaları ile evliliklerinde çatışma yaşama sıklığı arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

7. Evli Bireylerin, yalnızlıktan hoşlanmaları ile evliliklerinde çatışma yaşama sıklığı arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

2.3.5.Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler

2.3.5.1.Evlilik Doyumu ve Aile

Aile eşlerden birinin ya da diğerinin anne-baba ve kardeşlerini kapsamaktadır. Toplumun temel yapısı olan aile kültürden kültüre farklılık gösterir. Kültürümüz bakımından aile kavramını değerlendirdiğimizde, eşler, çocuklar, eşlerin anne-babaları ve birinci dereceden kan bağı olan bireylerden oluşan geniş bir yelpaze söz konusudur. Kağıtçıbaşı ve Berry (1989), doğu kültüründeki insanların ilişkilerinin temelinde bağlılığın önemli yer tuttuğunu ileri sürmüştür. Kağıtçıbaşı (1984), ülkemizde aile kültürünün aileyi oluşturan fertlerin birbirlerine olan bağımlılığına ve bağlılığına dayandığına vurgu yapmıştır (Çelik ve Tümçaya, 2012).

L'abate (1994)' e göre, kayınvalide-gelin ve kayınvalide-damat ilişkileri evlilikte olan sorunların ciddi sebepleri arasındadır ve kayınvalide-damat arasındaki ilişkide bir kaçınma söz konusudur. Bu ilişkinin niteliği çıkabilecek problemleri ve çatışmaları önlemeye yöneliktir. Ayrıca eşlerin aileleri ile ilgili ilişkilerinde yaşanan problemlerden daha çok kadının etkilenmekte ve gelin-kayınvalide arasındaki problemlerde kadının akrabalık ilişkilerini yönetmesinin ve kayınvalideden oğlunun sorumluluğunu devralmasının çatışmaya yol açmaktadır. Goldenberg ve Goldenberg (1996), ailenin birbirini etkileyen alt sistemlerden meydana geldiğini ve sistemler arasındaki sınırların belirsiz ve geçirgen olmasından kaynaklı eşler arasında problemlere

neden olduğunu ifade etmekte ve özellikle kişinin aile alt sistemiyle olumsuz ilişkisinin evliliği tehdit eden bir etken olarak görüldüğünü ancak evliliğin süresi ilerledikçe aile alt sisteminin olumsuz etkisinin ortadan kalktığını savunmaktadır (Erberk vd., 2005).

Stroup (1966), genç çiftler ve onların sorumlu oldukları ebeveynleri arasındaki ilişkilerin çiftin ilişkilerinde problem yarattığını ve akraba alt sistemlerinin evlilik ilişkilerini psikolojik ve sosyokültürel açıdan etkilediğini belirtmiş, kayınvalide ile ilgili sosyokültürel anlamda bir takım stereotip yakıştırmaları olduğunu bu yakıştırmaların aile ilişkilerini çok iyi yansıttığını ifade etmiştir. Eşler ebeveynliğe geçişlerinde bir takım problemler yaşarlar özellikle eşlerin ailesiyle ilişkileri evliliği etkiler (Hallaç ve Öz, 2014).

Sonuçta aile faktörü eşler arasındaki ilişkinin etkilemesinde önemli bir unsur oluşturmakta ve özellikle kayınvalide ve kayınpederin eşlerin evlilik ilişkisini olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu da evlilik doyumunu azaltmaktadır (Kışlak ve Göztepe, 2012).

2.3.5.2.Evlilik Doyumu ve Benlik

Evlilik doyumunu etkileyen önemli boyutlardan bir tanesi benliktir. Kişinin kendisini ve eşini nasıl algıladığı, beklentileri, istekleri, bunları dile getirebilmesi, evlilik ilişkisi içerisinde kendisini nasıl algıladığı ve eşine, eşinin özelliklerine duyduğu saygı, anlayış, çiftlerin ilişkilerinden aldığı doyum ve evliliğin kalitesini önemli derecede etkileyebilmektedir (Özkan, 1994; Pesechian, 1999).

Murphy ve O’Leary (1989), benlik algısı düşük evli çiftlerin birbirlerine karşı daha çok psikolojik ve fiziksel saldırıda bulduklarını ve evlilik doyumlarının çok düşük düzeyde olduğunu belirtmektedir. Daniluk (1999) evlilikte eşlerin birbirlerinin özelliklerini kabul etmelerinin eşler arasındaki ilişkide doyum arttıracaklarını vurgulamış ve yaptığı çalışmada benlik saygısı yüksek evli kadınların mesleklerinde ve aile içi işlerde ve cinsel ilişkilerinde çok başarılı olduklarını belirtmiştir. Filsinger (1980), yapmış olduğu alan çalışmasında evlilik ilişkisini etkileyebilecek sosyal faktörleri ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırmada eşlerin benlik algısı, kişilerarası ilişkilerde yeterlilik, karar verme yeteneği, başat olma ve insanlarla birlikte olabilme gibi

faktörlerin evlilik doyumuna etkisi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlarda evlilik uyumunu etkileyen en önemli sosyal faktörün benlik algısı olduğu saptanmıştır (Özkan, 1994; Pesechkian, 1999).

Evli çiftlerin birbirlerinin benlik bütünlüklerine olumlu geri bildirimler vermemelerinin eşlerdeki depresif belirtileri arttırdığı vurgulanmaktadır. Eşlerin benlik uyumları, benliklerini kabul etmeleri, benlik yapılarını onaylamaları evlilik ilişkisindeki mutluluklarını etkilemektedir. Sonuç olarak yapılan çalışmalar dikkate alındığında benlik algısının evlilik doyumunu etkileyen önemli bir değişken olduğu ifade edilebilir (Özkan, 1994; Pesechkian, 1999).

2.3.5.3.Evlilik Doyumu ve Cinsel Doyum

Cinselliğin evlilik ilişkisi içerisinde çok can alıcı ve bağlayıcı bir gücü olup, sağlıklı yaşanan cinsellik çiftin arasında onlara özgü ve özel bir bağ oluşturur. Sağlıklı bir cinsel hayat, çiftin birbirlerine duydukları yakınlığı artırarak çiftlerin aralarındaki gerilimi düşürür. Bunun yanında sağlıklı bir cinsel yaşam sıcaklık, sevgi, koruma ve korunma hisleri geliştirerek, çiftin karşılıklı olarak birbirlerinin duygu düşünce ve beklentilerine saygı duymalarıyla, bu konuda kendilerini ve beklentilerini rahatça ifade edebilmeleriyle yaşanabilir. Yine sağlıklı bir cinsel ilişki, cinsel ilişkinin zamanı, yeri, sıklığı, süresi, tekniği ve ilişki sırasındaki davranışlardan duydukları memnuniyetle direk ilintilidir. Sorunlu bir cinsel hayat ise çiftin arasında çeşitli problemlere yol açarak yaşam ve evlilikten alınan doyum hissini azaltır. Sağlıklı cinselliğin yaşandığı ilişkilerde çiftin birbirlerine karşı sevgilerini, birbirlerine verdikleri değeri tazeler, aralarındaki bağı daha güçlü hale getirir (Canel, 2012).

Eşler arasında uyum, ilişkideki tüm alanları etkileyebilen önemli etkenlerden biridir. Zamanla, eş ilişkisinde olumlu ve olumsuz faktörlerin birlikte işlerlik gösterdiği bir denge kurulmakta, bu dengeler sistemi evliliği sürdürücü ya da bozucu rol oynayabilmektedir. Eşilişkileri içerisinde sabit bir işlev gören bu dengeler, sosyal, ekonomik, kültürel ve bireysel (hastalık, kişilik, sadakatsizlik vs) kökenli bozucu etkenlerle sarsılabilmekte, özellikle kırılgan bir zemin üzerine kurulmuş evlilikleri sonlandırabilecek kadar güçlü olabilmektedir. Bazen de kurulmuş olan dengeler eşlerden birinin bireysel patolojisi üzerine bina edilebilmekte, tedavi gören eşin

kalkınması ile sistem çöküntüye uğrayabilmektedir (Gülsün vd., 2009).

Evlilik ilişkisini ve evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörlerden bir tanesi eşler arasındaki cinselliktir. Eşler arası ilişkinin önemli bir boyutunu oluşturan evlilik ve cinsellik konusunda birçok incelemenin yapılması gerekmektedir. Evlilik doyumunu etkileyen cinsel yaşam bilimsel olarak ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır. Fakat evlilikte cinselliğin araştırılmasını engelleyen birçok faktör vardır (Üncü, 2007; Samancı ve Ekici, 2010; Koca, 2013; Yalçın, 2014).

Genellikle insanlar cinsel davranışların ve tutumların sadece evli olmayan gençler arasında değil evlilik cinselliğinde de etkileyici bir şekilde kendini göstermektedir. Cinsel yaşamdaki değişim sonucu kadın ve erkeğin cinsel ilişkideki konumları da değişim göstermiş, cinsellikte dominant olan erkeğin konumu farklılaşmıştır. Yani kadının doyum almasını sağlamayan sadece erkeğin doyum almasına neden olan cinsel tutum değişmiş kadının cinsel ilişkide istekleri, kendini ifade etmesi, evlilik ve cinsellikle ilgili doyum sağlamada bir takım problemleri var eder (Üncü, 2007; Samancı ve Ekici, 2010; Koca, 2013; Yalçın, 2014).

Bireyin evlilik doyumunu onun temel ilişkilerinden aldığı doyum ile yakından ilgilidir. Seksüel doyum ise özellikle evlilik doyumunu etkileyen temel unsurlardan bir tanesidir. Seksüel doyum hem manevi, hem de fiziksel tatmin (orgazm sıklığı, orgazm süresi) ile son derece ilişkilidir. Evliliklerinde seksüel doyumsuzluk yaşayan çiftlerin, evliliklerinde seksüel tatminsizlik yaşamayan çiftlere göre daha fazla boşanma eğilimi gösterdikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca eşler arasındaki seksüel ilişkinin niteliğinin evlilik doyumunu üzerinde olumlu veya olumsuz etkisi olduğu vurgulanmaktadır. Kültürel farklılıklar, cinsiyet rollerini algılama, bağınazlık, cinsel ilişkiyi ve eşlerin evlilik doyumunu etkileyen önemli unsurlardır. Özellikle toplumun cinselliğe bakış açısının eşlerin arasındaki ilişkinin doyum düzeyinde etkili olduğu belirtilmekle birlikte, eşlerden birinin bağınaz, tutucu bir bakış açısına sahip olmasının eşler arasındaki cinsel arzuyu ve doyumunu engellediği ve bu durumun eşlerin evliliğini olumsuz etkilediği bilinmektedir (Üncü, 2007; Samancı ve Ekici, 2010; Koca, 2013; Yalçın, 2014).

Banmen ve Vogel (1985)'e göre, cinsel doyum ve evlilik doyumunun kadınlardaki önemli belirleyicisi eşleriyle cinsellik hakkında açık bir iletişim

kurmalarıdır. Eşlerin cinsellik konusunda açık iletişim kurmaları cinsel doyumlarını ve evlilik doyumlarını yükseltir. Oggins, Leber ve Veroff (1993), eşlerin birbirine yakınlık göstermesi, fiziksel olarak sevgisini ifade etmesi, aralarında aşk olması cinsel doyum seviyeleriyle alakalıdır. Yıldırım (1993), yapmış olduğu çalışmada evlilik uyumu ve cinsel yaşam arasında olumlu ilişki olduğu gözlenmiştir. Alan çalışmalarında cinsel yaşam, evlilik ilişkisini ve doyumunu etkileyen önemli faktördür (Üncü, 2007; Samancı ve Ekici, 2010; Koca, 2013; Yalçın, 2014).

Huston ve Vangelisti çekicilik, cinsel ilgi, negativizm ve evlilikte mutluluk faktörleri arasındaki ilişkiler üzerine uzun süreli bir çalışma yapmışlardır. Evliliğin ilk 2 yılı ile ilgili 106 çiftle bir dizi görüşmeler yapılmış, bulgulara göre, kadınların cinsel ilgileri eşlerinin cinsel doyumlarına bağlı görülmeyle birlikte, cinsel yaşamın bir bütün olarak her iki tarafın da evlilik mutluluklarını etkileyip etkilemediği noktasında ilişki görülememiştir. Araştırmacılar, cinselliğin evlilikteki doyum için önemini, evliliğin üzerinden birkaç yıl geçmeden ortaya çıkmadığına işaret etmişlerdir. Araştırmada, ilişkiyi kimin başlattığı ve çiftin bir cinsel ilişkiyi başarıyla bitirip bitiremediği üzerinde durulmuş, cinsellik ve evlilikteki mutluluk arasındaki ilişkinin düşünüldüğünden karmaşık olduğu sonucuna varılmıştır. Rust ve arkadaşları bir çalışmada, evlilikte mutsuzluk ve cinsel işlev bozuklukları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Erkeklerde evlilikte mutluluk ve cinsellik arasındaki ilişki, kadınlara oranla daha güçlü bulunmuştur. Özellikle, erkeklerdeki prematürejakülasyon ve erektil işlev bozukluğunun, evlilikte mutsuzluk konusunda kadınlardaki orgazm bozukluğu ve vajinismustan daha etkili olduğu ileri sürülmüştür (Gülsün vd., 2009).

2.3.6. Evlilik Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Hünler (2003) çalışmasında, boyun eğici davranışların evlilik doyumunu üzerindeki etkilerine ek olarak, boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumları arasındaki ilişkide algılanan evlilik problemleri çözümü becerisinin oynadığı rolü araştırmıştır. Bulgular, çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artışların, algılanan problem çözme becerilerinin düşmesine, bunun da evlilik doyumlarının azalmasına neden olduğunu göstermiştir.

Basat 'ın (2004) yürüttüğü çalışmanın amacı, cinsel doyum, evlilik doyumu, kontrol odağı ve kendilik değeri değişkenleri üzerinde gruplar arasında anlamlı fark olup olmadığını incelemektir. Katılımcı grubun tamamı 200 kişidir. Araştırma sonuçlarına göre , cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerinin temel etkileriyle, bu değişkenlerin ortak etkisinin cinsel doyum ve evlilik doyumu üzerinde anlamlı fark yarattığı bulunmuştur. Basat çalışmasında, evlilik doyumu, kontrol odağı, kendilik değeri, evlilik süresi, cinsel ilişki sıklığı ve orgazm sıklığı değişkenlerinin cinsel doyumu anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya çıkarmıştır.

Aktürk 'ün (2006) yürüttüğü çalışmanın amacı, medeni durum (ilk evli, boşandıktan sonra yeniden evlenmiş, eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenmiş), cinsiyet ve üvey çocukların, yeniden evlenenlerin evlilik doyumu üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise, cinsiyet, yaş, eşin yaşı, gelir düzeyi, yeni evliliğin süresi, önceki evliliğin süresi, ilk evliliğin bitimiyle ikinci evliliğin başlangıcı arasındaki süre, üvey çocukların varlığı, sayısı, yaşı, cinsiyeti ve birlikte ikamet etmeleri ve ortak çocuğun varlığı değişkenlerinin ilk evlilerde, boşandıktan sonra yeniden evlenenlerde, eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenenlerde ve üvey çocuğu olan yeniden evlenen ailelerde evlilik doyumunu ne derece yordadığıdır. 116 ilk evli ve 223 yeniden evlenmiş kişi çalışmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, erkeklerin evlilik doyumu kadınlarınkinden daha yüksektir ancak ilk evlilerin, boşandıktan sonra yeniden evlenenlerin ve eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenenlerin evlilik doyumu arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Ayrıca üvey çocukla birlikte ikamet eden yeniden evlenmiş kişilerin, üvey çocuğu olmayanlardan ve üvey çocukla birlikte ikamet etmeyenlerden daha düşük evlilik doyumuna sahip oldukları ifade edilmektedir. Aktürk çalışmasında, ilk evlilerde evliliğin süresi ve gelir düzeyinin; boşandıktan sonra yeniden evlenenlerde cinsiyet ve ortak çocuğun varlığının; eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenenlerde yeni evliliğin süresi ve gelir düzeyinin; ve üvey çocuğu olan yeniden evlenmişlerde yalnızca üvey çocuğun birlikte ikamet etmesinin evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya çıkarmıştır.

Güngör (2007) çalışmasında, evlilik doyumunu açıklayan evliliğe hazıroluş düzeyi, evlilikte özyetkinlik, psikolojik belirtiler, stresle başa çıkma tarzlarından olan aktif planlama ve gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık, özdenetim ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri bir

model geliştirilerek test etmeyi amaçlamıştır. 620 kadın ve 404 erkekten oluşan toplam 1024 evli birey çalışmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Bulgulara göre; evlilik doyumu üzerinde doğrudan bir etkisi bulunan değişkenler stresle başa çıkma tarzlarından olan aktif planlama, psikolojik belirtiler, evliliğe hazır oluş, bir kişilik özelliği olan özdenetim ve evlilikteki özyetkinliktir. Evlilik doyumu ile gelişime açıklık arasındaki ilişkide evlilikteki özyetkinliğin dolaylı bir etkisi varken, evlilik doyumu ile gelişime açıklık arasındaki ilişkide aktif planlamanın dolaylı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Evlilik doyumu ile evliliğe hazıroluş arasındaki ilişkide evlilikteki özyetkinliğin dolaylı bir etkisi vardır. Evlilik doyumu ile evlilikteki özyetkinlik arasındaki ilişkide aktif planlamanın dolaylı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Eşbenzerliği ve kök aile ile ilişkilerin evlilik doyumunu en fazla yordayan değişkenler olduğu görülmüştür. Erkeklerin evlilik doyumlarının ise kadınlara göre daha yüksek olduğu bulgular arasındadır.

Üncü (2007) tarafından, Evlilik Yaşam Ölçeği ve Duygusal Zeka Ölçeği kullanılarak yapılan araştırmada, evli bireylerin duygusal zeka düzeyleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemine İstanbul ilinin Kağıthane İlçesi'nde yaşayan 229 evli birey ile Yozgat ilinin Sarıkaya ilçesinde yaşayan 237 evli birey oluşturmaktadır. Bulgular, evlilik doyumu ile duygusal zeka arasında, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu; duygusal zeka düzeyi arttıkça, evlilikten sağlanan doyumun da arttığını göstermiştir.

Anar tarafından (2011), evlilik doyumuna ilişkin verilerin Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılarak edinildiği araştırmada, evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile, evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular, evli ve çalışan yetişkinlerin cinsiyetleri, yaşları ve ailelerinin aylık ortalama gelirleri gibi özelliklerinin evlilik doyumlarını etkilemediğini göstermiştir. Ancak bireylerin eğitim düzeyleri ve eşlerinin eğitim düzeylerinin evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Araştırma sonuçları, androjencinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilik doyumları, belirsiz cinsiyet rollerine sahip bireylerin evlilik doyumlarından anlamlı bir şekilde yüksekken, erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin iş doyumları belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerin iş doyumlarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca araştırmaya katılan evli ve çalışan yetişkinlerin evlilik doyumları ve iş doyumları arasında anlamlı bir ilişki

olmadığı ifade edilmektedir.

Eskin 'in (2012) evlilik terapisi için başvuran 34 evli çift üzerinde yaptığı, çiftlerin evlilik doyumu ve çift terapisi ile ilgili görüşleriyle ilişkili etmenleri incelediği araştırmasında, şiddet sayısının hem kadın hem de erkeklerin evlilik doyumunu azalttığı görülmüştür. Bulgular erkeklerde çocuk sahibi olmanın, kadınlarda ise geç evlenmenin evlilik doyumunu artırdığını, iletişimde eşin olumsuz davranışlarının erkeklerin evlilik doyumunu azaltırken, iletişimde korkunun kadınların evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre evlilik doyumunun, erkeklerin terapide gösterebilecekleri çabanın miktarını, tedavinin başarı şansını yüksek görme ve evlilik sorunlarını eşlerine bağlama kadınların terapide gösterebileceklerini düşündükleri çabanın miktarını arttırdığı bulunmuştur.

Özer ve Cihan Güngör (2012) tarafından yapılan çalışmada, kişilik özellikleri, yüklenme tarzları ve bağlanma stillerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bulgular, evlilik uyumu düşük kadınların daha az; evlilik uyumu yüksek erkeklerin daha fazla nedensel yüklemde buldukları göstermiştir.

Çağ ve Yıldırım (2013) , araştırmalarında evlilik doyumunu yordayan değişkenleri belirlemeye çalışmışlardır. Ankara ilinde ikamet eden 448 kadın, 363 erkek evli bireye evlilik doyum düzeylerini belirleyebilmek için Evlilik Yaşam Ölçeği, algılan eş destek düzeyini belirleyebilmek için Eş Destek Ölçeği ile yordayıcı değişkenlere ilişkin bilgi elde etmek için de araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyi değişkenlerinin evlilik doyumunu manidar olarak yordadığı bulunmuştur. Ancak cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, ailenin gelir düzeyi ve ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur.

Taycan ve Kuruoğlu (2014) , evlilik uyumu ve eşlerin bağlanma özellikleri, mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkiyi, bazı demografik değişkenlerle birlikte açıklamışlardır. Araştırmanın çalışma ve kontrol grubu toplam 100 evli kişiden oluşmaktadır. Evlilik sorunları nedeniyle psikiyatri polikliniğine başvuran 25 çift çalışma grubu olarak, herhangi bir evlilik sorunu belirtmeyen ve psikiyatrik bozukluğu bulunmayan 25 çift ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Evlilik sorunları nedeniyle

psikiyatri kliniğine başvuran çiftlerde, kadın ve erkeğin birbirlerini kontrollere göre daha az güvenilir buldukları, kadınların erkekleri ilişki içinde kopuk ve kontrolcü, erkeklerin ise kadınları bağımlı olarak niteledikleri saptanmıştır. Evlilikte sorunlar yaşayan çiftlerin bağlanma stilleri incelendiğinde, kadınların kaçınma ve kaygı boyutlarından yüksek puanlar aldığı, erkeklerde ise kaçınma boyutunun öne çıktığı görülmüştür. Kadınlarda çalışma grubunda zarardan kaçınma, duygusallık, uyumlu ikincil huylar alt ölçeklerinden daha yüksek, empati alt ölçeğinden daha düşük; erkeklerde bağlanma, kendini kaybetme, kendini aşma ölçeklerinden düşük, uyumlu ikincil huylar alt ölçeğinden ise yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Araştırmanın konusu ile ilgili yapılan bazı çalışmalar daha detaylı bir şekilde ele alınacak olursa ilk olarak Güner'in (2014) evli çiftlerin erken dönem uyumsuz şemaları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları, fonksiyonel olmayan tutumları, ilişkilerde yüklemeleri, evlilikte sorunlarla başa çıkma yolları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkileri ele aldığı ve örneklemini 120 evli çiftin oluşturduğu çalışması ele alınabilir. Araştırmanın sonucu yaş ve evlilik süresine göre evlilik uyumunun farklılaştığını göstermiştir. Güner' in (2014) elde ettiği bulgulara göre evliliği uyumsuz olan grubun uyumlu olan gruba göre uyumsuz şema ortalamalarının daha yüksek olduğu ve eşlerin evlilik uyumlarının diğer eşin erken dönem uyumsuz şemaları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın konusuyla ilgili bir diğer araştırma ise Uluyol' un (2014) araştırmasıdır. Uluyol (2014) araştırmasında, evli kişilerin bağlanma biçimleri, kişilerarası şema örüntüleri ve psikolojik iyilik halleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma bulguları Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Kişilerarası Şemalar Ölçeği (KŞÖ), Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE-II) ve Semptom Tarama Envanteri (SA-45) 'nin 130 erkek 130 kadın olmak üzere 260 evli kişiye uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma kaygılı ve kaçınıcı bağlanma tarzları ile evlilik uyumu arasında ters yönlü anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermiştir.

Literatürde yer alan bir diğer araştırma ise evlilik doyumunun bağımlı değişken, duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, güvensizlik ve sosyal izolasyon erken dönem uyum bozucu şema boyutlarının ise bağımsız değişken olarak ele alındığı çalışmadır (Soleymani,2014). Örneklemini Bandar Abbas adlı İran şehrinde yaşamakta olan 150

evli bireyin oluşturduğu bu çalışmada duygusal yoksunluk, güvensizlik ve duyguları bastırma şema boyutlarının evlilik doyumunu yordayıcı gücü olduğu olduğu sonucu elde edilmiştir.

Benzer şekilde, Yiğit ve Çelik (2015) çalışmalarında evli ve romantik ilişkisi olan bireylerin ilişki doyumlarını erken dönem uyum bozucu şemalar , kendilik algısı ve kişilerarası tarzları değişkenleri üzerinden yordamayı amaçlamışlardır. 17-54 yaş arası 434 evli ve romantik ilişkisi olan katılımcıya Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3, Kişilerarası Tarzlar Ölçeği, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, İlişki Doyumu Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre ilişki doyumunu, romantik ilişkisi olan bireylerde kopukluk şema alanının; evli olan bireylerde ise ilişki süresi ve kopukluk şema alanının negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamakta olduğu görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Mart 2015 ile Haziran 2015 tarihleri arasında İstanbul ilinde yaşayan ve en az 1 senedir evli olma önkoşuluyla çalışmaya katılan bireylerden oluşmaktadır.

Araştırmanın örnekleme ise İstanbul ilinde yaşayan ve en az 1 senedir evli olan 158 birey (80 kadın-78 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri kolay ulaşılabilir örneklem ve kartopu örnekleme yoluyla elde edilmiştir. Araştırmaya katılan bireyler gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Çalışmaya katılımı kabul eden kişiler yapılacak işlem konusunda bilgilendirilmiş olup imzalı onamları alınmıştır. Araştırma projesi, Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır.

3.2. İşlem

Uygulamaya geçilmeden önce, katılımcılara çalışmanın önemini, amacını, çalışmaya katılmanın olası yararlarının, gizlilik ilkelerinin yer aldığı ve gönüllülük esasının vurgulandığı bilgilendirilmiş gönüllü olur formu verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, katılımcıların sosyo demografik özellikleri hakkında bilgi almak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Katılımcıların yakın ilişkilerdeki bağlanma tarzlarını değerlendirmek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-1), erken dönem uyum bozucu şemalarını değerlendirmek için Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3) ve evlilik doyumlarını ölçebilmek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, evli bireylerin sosyo demografik özellikleri hakkında bilgi edinebilmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu form, literatür bilgileri göz önüne alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri gibi sorular yer almaktadır. (Bkz. Ek-1)

3.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-1)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-I, Experiences in Close Relationships Inventory) 1998 yılında Brennan ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Envanter kaygı ve kaçınma olarak nitelendirilen iki boyuttan meydana gelmektedir. Brennan ve arkadaşları (1998) dört bağlanma tarzının bu iki boyut üzerinde yapılan küme analizi yöntemi ile oluşturulması önerisinde bulunmuşlardır. Yakın ilişkilerde deneyimlenen kaygı ve kaçınmayı değerlendirmeye yönelik 36 maddeden oluşan 7'li likert tipi (1= beni hiç tanımlamıyor; 7=beni tamamen tanımlıyor) bir ölçektir. Ölçekteki 3., 15., 19., 22., 25., 27., 29., 31., 33., 35. maddeler ters puanlanmaktadır.

Sümer (2006) tarafından YİYE ' nin Türkçe' ye uyarlanmasına ilişkin psikometrik bir değerlendirme yapmak amacıyla yürütülen çalışmada ölçeğin "kaygı" ve "kaçınma" boyutlarını güvenilir olarak ölçtüğü bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayılarının sırasıyla 0.86 ve 0.90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Bkz. Ek-2)

3.3.3. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3)

90 maddelik bir kendini değerlendirme ölçeği olan Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, 6 basamaklı likert (1=beni hiç tanımlamıyor, 6=beni mükemmel şekilde tanımlıyor) tarzındadır. YŞÖ-3'te , Şema Terapi Modeli esas alınarak Young (2003) tarafından Kopukluk ve Reddedilmişlik, Zedelenmiş Otonomi ve Kendini Ortaya Koyma, Zedelenmiş Sınırlar, Diğer Yönelimlilik, Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık şema alanlarını içine alan 18 boyut önerilmiştir. Bu boyutlar sırasıyla, Terk Edilme/İstikrarsızlık, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Duyguları Bastırma, Kusurluluk/Utanma, Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma, Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalıklar ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık, İç İç Geçme/Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık, Hak Görme/Büyüklik, Yetersiz Özdenetim, Boyun Eğicilik, Kendini Feda, Onay Arayıcılık, Karamsarlık, Duygusal Yoksunluk, Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik ve Cezalandırıcılık olarak isimlendirilmiştir (Soygüt vd., 2009) .

Ölçeğin Türk örnekleme uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçları, yorumlanabilir düzeyde 14 faktörlü bir yapının var olduğunu göstermektedir. Bu 14 faktör üzerinde yapılan üst-sıra faktör analizi ile 5 şema alanı belirlenmiştir Bu beş

şema alanında yer alan 14 faktör ise şunlardır: “Duygusal yoksunluk (faktör yüklerine göre maddeler sırasıyla 55, 19, 37, 73, 1), Başarısızlık(6, 60, 78, 24, 42, 33), Karamsarlık (35, 17, 8, 26, 80), Sosyal İzolasyon/Güvensizlik (58, 4, 76, 3, 57, 75, 40), Duyguları bastırma (30, 84, 12, 66, 48), Onay arayıcılık (88, 52, 70, 56, 34, 16), İç içe Geçme/Bağımlılık (63, 81, 9, 79, 7, 64, 10, 25, 82), Ayrıcalık/Yetersiz özdenetim (68, 69, 15, 50, 32, 51, 22), Kendini feda etme (83, 47, 29, 65, 11), Terk Edilme (2, 20, 38, 28, 74), Cezalandırılma (54, 72, 18, 53, 49, 89), Kusurluluk (90, 41, 23, 43, 59, 77), Hastalıklar/Tehditler Karşısında Dayanıksızlık (62, 71, 44, 21, 39), Yüksek Standartlar (13, 31, 14). (Soygüt vd., 2009) .

Analiz sonuçları, YŞÖ-KF3 alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayısının $\alpha = .63-.80$ değer aralığında olduğunu, şema alanlarının CronbachAlpha iç tutarlık katsayılarının ise “.53-.81” arasında değiştiğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre, ölçeğin orta düzeyde iç tutarlık katsayısına sahip olduğu ifade edilebilir (Soygüt vd., 2009) (Bkz. Ek-3).

3.3.4 Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ)

Evlilik ilişkisinden alınan genel doyum düzeyinin ölçülmesi amacıyla Tezer (1986) tarafından geliştirilen ölçek 10 sorudan oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipi ölçüm sağlamaktadır. Ölçekten alınan en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10’dur. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe, evlilik doyumunun yükseldiği sonucuna ulaşılmaktadır. (Tezer, 1986).

Güvenirliğin test edilmesi amacıyla ölçek aynı bireylere 3 ay ara ile 2 kere uygulanmış , güvenilirlik sonuçları bu yolla hesaplanmıştır (Tezer, 1986, 1996).

Geçerliğin belirlenmesi amacı ile, 10 boşanmış bireyin ölçekten aldıkları puanlar ile ön uygulama grubu olarak belirlenen 50 evli bireyin ölçek puanları karşılaştırılmıştır. Puanlar arasında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($t=6.23$, $p<0.01$). Bu bulgu ölçeğin evlilikten sağlanan doyum açısından halihazırda evli olan bireylerle boşanmış olan bireyleri ayırt edebildiğini göstermektedir (Tezer, 1986, 1996).

Ölçeğin bir başka önemli özelliği eşlere aynı anda ve birbirleriyle etkileşimleri engellenerek uygulanmasıdır. Sonuçlar evlilikten elde edilen genel doyum düzeyi açısından cinsiyete bağlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Bu sonucun da ölçeğin geçerliğine ek kanıt olduğu düşünülmektedir (Tezer, 1986, 1996).

Ölçeğin güvenilirlik kat sayısı .85, CronbachAlfa iç tutarlılık katsayısı ise erkek grubunda .88, kadın grubunda .91 olarak bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Tezer, 1986). (Bkz. Ek-4)

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS 21.0 İstatistik paket programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra normal dağılımın incelenmesi için Kolmogorov - Smirnov dağılım testi kullanıldı. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi kullanıldı. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla grup durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Mann Whitney U test kullanıldı. Ölçekler arası ilişkileri saptamak için Pearson Korelasyon Katsayısı kullanıldı. Bağımsız değişkenlerin Bağımlı değişkene (evlilik doyumu) etkisini incelemek için Lineer Regresyon analizi kullanıldı. Sonuçlar % 95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amacında da belirtildiği gibi bu çalışmada amaç evlilik doyumu ile sosyodemografik değişkenler, bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkileri belirlemek ve evlilik doyumu düzeyini bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemalar değişkenleriyle yordamaktır. Bu bölümde amaç ve problemler doğrultusunda verilere uygulanan analiz sonuçları sırasıyla sunulacaktır.

4.1. Sosyodemografik Özellikler

Bireylerin cinsiyet değişkenine göre 80'i (%50,6) kadın, 78'i (%49,4) erkek olarak dağılmaktadır. Bireylerin yaş değişkenine göre 2'si (%1,3) 18-23, 25'i (%15,8) 24-30, 53'ü (%33,5) 31-40, 58'i (%36,7) 41-50, 20'si (%12,7) 50 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Bireylerin eğitim düzeyi değişkenine göre 50'si (%31,6) ilköğretim, 50'si (%31,6) lise, 58'i (%36,7) üniversite ve üstü olarak dağılmaktadır. Bireylerin eş eğitim düzeyi değişkenine göre 59'u (%37,3) ilköğretim, 49'u (%31,0) lise, 50'si (%31,6) üniversite ve üstü olarak dağılmaktadır. Bireylerin evlilik süresi değişkenine göre 33'ü (%20,9) 1-5 yıl, 31'i (%19,6) 5-10 yıl, 20'si (%12,7) 10-15 yıl, 22'si (%13,9) 15-20 yıl, 52'si (%32,9) 20 yıl ve üzeri olarak dağılmaktadır. Bireylerin evlilik şekli değişkenine göre 93'ü (%58,9) anlaşarak, 65'i (%41,1) görücü usulü olarak dağılmaktadır. Bireylerin çocuk sayısı değişkenine göre 24'ü (%15,2) 0, 40'ı (%25,3) 1, 63'ü (%39,9) 2, 31'i (%19,6) 3 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Bireylerin çalışma değişkenine göre 127'si (%80,4) çalışıyor, 28'i (%17,7) çalışmıyor, 3'ü (%1,9) emekli olarak dağılmaktadır. Bireylerin eş çalışma değişkenine göre 95'i (%60,1) çalışıyor, 47'si (%29,7) çalışmıyor, 16'sı (%10,1) emekli olarak dağılmaktadır. Bireylerin gelir değişkenine göre 45'i (%28,5) 0 TL - 1500 TL, 68'i (%43,0) 1501 TL - 3500 TL, 45'i (%28,5) 3501 TL ve üstü olarak dağılmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1 Sosyodemografik Özellikler

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	80	50,6
	Erkek	78	49,4
	Toplam	158	100,0
Yaş	18-23	2	1,3
	24-30	25	15,8
	31-40	53	33,5
	41-50	58	36,7
	50 ve üzeri	20	12,7
	Toplam	158	100,0
Eğitim düzeyi	İlköğretim	50	31,6
	Lise	50	31,6
	Üniversite ve üstü	58	36,7
	Toplam	158	100,0
Eş eğitim düzeyi	İlköğretim	59	37,3
	Lise	49	31,0
	Üniversite ve üstü	50	31,6
	Toplam	158	100,0
Evlilik süresi	1-5 yıl	33	20,9
	5-10 yıl	31	19,6
	10-15 yıl	20	12,7
	15-20 yıl	22	13,9
	20 yıl ve üzeri	52	32,9
	Toplam	158	100,0

Evlilik şekli	Anlaşarak	93	58,9
	Görücü usulü	65	41,1
	Toplam	158	100,0
Çocuk sayısı	0	24	15,2
	1	40	25,3
	2	63	39,9
	3 ve üzeri	31	19,6
	Toplam	158	100,0
Çalışma	Çalışıyor	127	80,4
	Çalışmıyor	28	17,7
	Emekli	3	1,9
	Toplam	158	100,0
Eş çalışma	Çalışıyor	95	60,1
	Çalışmıyor	47	29,7
	Emekli	16	10,1
	Toplam	158	100,0
Gelir	0 tl - 1500 tl	45	28,5
	1501 tl - 3500 tl	68	43,0
	3501 tl ve üstü	45	28,5
	Toplam	158	100,0

4.2.Ölçek Ortalamaları

Bireylerin “duygusal yoksunluk” ortalaması (10,456 ± 5,693); “başarısızlık” ortalaması (10,652 ± 4,772); “karamsarlık” ortalaması (10,557 ± 4,891); “sosyal izolasyon/güvensizlik” ortalaması (14,639 ± 6,354); “duyguları bastırma” ortalaması (10,867 ± 5,649); “onay arayıcılık” ortalaması (19,854 ± 6,042); “iç içe geçme/bağımlılık” ortalaması (16,329 ± 6,820); “ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim”

ortalaması (19,304 ± 6,761); “kendini feda” ortalaması (17,538 ± 5,911); “terk edilme” ortalaması (9,348 ± 4,752); “cezalandırılma” ortalaması (20,823 ± 6,452); “kusurluluk” ortalaması (9,418 ± 4,310); “tehditler karşısında dayanıksızlık” ortalaması (12,266 ± 5,247); “yüksek standartlar” ortalaması (9,449 ± 4,297); “kaçıngan bağlanma” ortalaması (51,734 ± 17,578); “kaygılı bağlanma” ortalaması (60,525 ± 17,652); “evlilik doyumu” ortalaması (37,361 ± 8,637); düzeyde katıldıkları görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2 Ölçek Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Duygusal Yoksunluk	158	10,456	5,693	5	25
Başarısızlık	158	10,652	4,772	6	24
Karamsarlık	158	10,557	4,891	5	28
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	158	14,639	6,354	7	35
Duyguları Bastırma	158	10,867	5,649	4	30
Onay Arayıcılık	158	19,854	6,042	2	35
İç İçe Geçme/Bağımlılık	158	16,329	6,820	7	49
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	158	19,304	6,761	6	37
Kendini Feda	158	17,538	5,911	5	30
Terk Edilme	158	9,348	4,752	5	23
Cezalandırılma	158	20,823	6,452	6	35
Kusurluluk	158	9,418	4,310	6	24
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	158	12,266	5,247	4	29
Yüksek Standartlar	158	9,449	4,297	3	18
Kaçıngan Bağlanma	158	51,734	17,578	18	102
Kaygılı Bağlanma	158	60,525	17,652	24	109
Evlilik Doyumu	158	37,361	8,637	14	50

4.3. Evlilik Doyumu ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler

4.3.1. Cinsiyet ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır(Mann Whitney U=2 842,500; p=0,334>0,05) (Tablo 3)

Tablo 3 Cinsiyete Göre Evlilik Doyumunun Mann Whitney-U Testi ile Değerlendirilmesi

	Cinsiyet	N	Ort	Ss	MW	P
Evlilik Doyumu	Kadın	80	36,750	8,587	2842, 500	0,334
	Erkek	70	37,987	8,699		

4.3.2. Yaş ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (p>0.05) (Tablo 4)

Tablo 4 Yaşa Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H-Testi ile Değerlendirilmesi

	Yaş	N	Ort	Ss	KW	P
Evlilik Doyumu	30 ve Altı	27	37,296	8,896	4,130	0,248
	31-40	53	35,830	9,555		
	41-50	58	39,293	7,024		
	50 ve Üzeri	20	35,900	9,492		

4.3.3. Evlilik Şekli ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının evlilik şekli değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır(Mann Whitney U=2 573,500; p=0,112>0,05) (Tablo 5).

Tablo 5 Evlilik Şekline Göre Evlilik Doyumunun Mann Whitney U Testi ile Değerlendirilmesi

	Evlilik Şekli	N	Ort	Ss	MW	P
Evlilik Doyumu	Anlaşarak	93	38,280	8,491	2 929,000	0,741
	Görücü Usulü	65	36,046	8,740	2 573,500	0,112

4.3.4. Çalışma ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının çalışma değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 6).

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının eş çalışma değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 7).

Tablo 6 Çalışma Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

Evlilik Doyumu	Çalışma Durumu	N	Ort	Ss	KW	P
	Çalışıyor	127	37,630	8,487	3,630	0,163
	Çalışmıyor	28	35,321	9,056		
	Emekli	3	45,000	7,810		

Tablo 7 Eş Çalışma Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

Evlilik Doyumu	Çalışma Durumu	N	Ort	Ss	KW	P
	Çalışıyor	95	37,484	8,087	0,178	0,915
	Çalışmıyor	47	37,404	9,331		
	Emekli	16	36,500	10,152		

4.3.5. Evlilik Süresi ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının evlilik süresi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 8).

Tablo 8 Evlilik Süresine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

Evlilik Doyumu	Evlilik Süresi	N	Ort	Ss	KW	P
	1-5 Yıl	33	38,849	7,459	3,902	0,419
	6-10 Yıl	31	34,774	9,722		
	11-15 Yıl	20	38,050	8,294		

	16-20 Yıl	22	37,455	9,143		
	21 Yıl ve Üzeri	52	37,654	8,563		

4.3.6. Çocuk Sayısı ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 9).

Tablo 9 Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

	Çocuk Sayısı	N	Ort	Ss	KW	P
Evlilik Doyumu	0	24	37,833	7,905	0,044	0,998
	1	40	37,450	8,668		
	2	63	37,048	9,124		
	3 ve üzeri	31	37,516	8,508		

4.3.7. Eğitim ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 10)

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 11)

Tablo 10 Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

	Eğitim Düzeyi	N	Ort	Ss	KW	P
Evlilik Doyumu	İlköğretim	50	37,180	7,779	3,176	0,204
	Lise	50	38,560	10,043		
	Üniversite ve Üzeri	58	36,483	8,042		

Tablo 11 Eş Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

	Eğitim Düzeyi	N	Ort	Ss	KW	P
Evlilik Doyumu	İlköğretim	59	37,915	8,371	1,347	0,510
	Lise	49	37,714	9,359		
	Üniversite ve Üzeri	50	36,360	8,293		

4.3.8. Gelir Düzeyi ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Bireylerin evlilik doyumu puanları ortalamalarının gelir değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 12)

Tablo 12 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Evlilik Doyumunun Kruskal Wallis H Testi ile Değerlendirilmesi

	Gelir Düzeyi	N	Ort	Ss	KW	P
Evlilik Doyumu	0TL-1500 TL	45	36,667	8,563	3,267	0,195
	1501TL-3500TL	68	38,544	9,226		
	3501TL ve Üzeri	45	36,267	7,706		

4.4. Korelasyon Analizi Bulguları

4.4.1. Bağlanma Tarzları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Kaçınan bağlanma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %44,1 düzeyinde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,441$; $p=0,000<0,05$). Buna göre kaçınan bağlanma puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Kaygılı bağlanma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır ($r=-0,092$; $p=0,252>0,05$) (Tablo 13).

4.4.2. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Duygusal yoksunluk ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %48,0 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,480$; $p=0,000<0,05$). Buna göre duygusal yoksunluk puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Başarısızlık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %17,8 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,178$; $p=0,025<0,05$). Buna göre başarısızlık puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Karamsarlık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %28,0 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,280$; $p=0,000<0,05$). Buna göre karamsarlık puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Sosyal izolasyon/güvensizlik ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %48,6 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,486$; $p=0,000<0,05$). Buna göre sosyal izolasyon/güvensizlik puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Duyguları bastırma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %33,1 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,331$; $p=0,000<0,05$). Buna göre duyguları bastırma puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Onay arayıcılık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %19,0 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,190$; $p=0,017<0,05$). Buna göre onay arayıcılık puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

İç içe geçme/bağımlılık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %19,9 negatif yönde anlamlı

ilişki bulunmuştur. ($r=-0,199$; $p=0,012<0,05$). Buna göre iç içe geçme/bağımlılık puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=-0,129$; $p=0,105>0,05$) (Tablo 13).

Kendini feda ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=-0,147$; $p=0,065>0,05$) (Tablo 13).

Terk edilme ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %24,3 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,243$; $p=0,002<0,05$). Buna göre terk edilme puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Cezalandırılma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,013$; $p=0,870>0,05$) (Tablo 13).

Kusurluluk ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %39,6 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,396$; $p=0,000<0,05$). Buna göre kusurluluk puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Tehditler karşısında dayanıksızlık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %25,6 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,256$; $p=0,001<0,05$). Buna göre tehditler karşısında dayanıksızlık puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

Yüksek standartlar ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %18,0 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,180$; $p=0,024<0,05$). Buna göre yüksek standartlar puanı arttıkça evlilik doyumu puanı azalmaktadır (Tablo 13).

4.4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Bağlanma Tarzları Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Duygusal yoksunluk ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %43,8 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,438$; $p=0,000<0,05$). Buna göre duygusal yoksunluk puanı arttıkça kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Başarısızlık ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %33,9 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,339$; $p=0,000<0,05$). Buna göre başarısızlık puanı arttıkça kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Karamsarlık ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %28,7 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,287$; $p=0,000<0,05$). Buna göre karamsarlık puanı arttıkça kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Sosyal izolasyon/güvensizlik ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %46,9 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,469$; $p=0,000<0,05$). Buna göre sosyal izolasyon/güvensizlik puanı arttıkça kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Duyguları bastırma ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %66,7 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,667$; $p=0,000<0,05$). Buna göre duyguları bastırma puanı arttıkça kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Onay arayıcılık ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,136$; $p=0,089>0,05$) (Tablo 13).

İç içe geçme/bağımlılık ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %23,0 pozitif yönde

anlamli iliŒki bulunmuŒtur. ($r=0,230$; $p=0,004<0,05$). Buna göre i ie geçme/bağımlılık puanı arttika kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim ile kaçınan bağlanma arasındaki iliŒkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %23,9 pozitif yönde anlamli iliŒki bulunmuŒtur. ($r=0,239$; $p=0,002<0,05$). Buna göre ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim puanı arttika kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Kendini feda ile kaçınan bağlanma arasındaki iliŒkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamli iliŒki bulunamamıŒtır. ($r=-0,117$; $p=0,144>0,05$) (Tablo 13).

Terk edilme ile kaçınan bağlanma arasındaki iliŒkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %22,2 pozitif yönde anlamli iliŒki bulunmuŒtur. ($r=0,222$; $p=0,005<0,05$). Buna göre terk edilme puanı arttika kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Cezalandırılma ile kaçınan bağlanma arasındaki iliŒkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %22,7 pozitif yönde anlamli iliŒki bulunmuŒtur. ($r=0,227$; $p=0,004<0,05$). Buna göre cezalandırılma puanı arttika kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Kusurluluk ile kaçınan bağlanma arasındaki iliŒkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %48,7 pozitif yönde anlamli iliŒki bulunmuŒtur. ($r=0,487$; $p=0,000<0,05$). Buna göre kusurluluk puanı arttika kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Tehditler karŒısında dayanıksızlık ile kaçınan bağlanma arasındaki iliŒkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %37,2 pozitif yönde anlamli iliŒki bulunmuŒtur. ($r=0,372$; $p=0,000<0,05$). Buna göre tehditler karŒısında dayanıksızlık puanı arttika kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Yüksek standartlar ile kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %30,5 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,305$; $p=0,000<0,05$). Buna göre yüksek standartlar puanı arttıkça kaçınan bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Duygusal yoksunluk ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %35,2 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,352$; $p=0,000<0,05$). Buna göre duygusal yoksunluk puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Başarısızlık ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %29,8 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,298$; $p=0,000<0,05$). Buna göre başarısızlık puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Karamsarlık ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %41,6 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,416$; $p=0,000<0,05$). Buna göre karamsarlık puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Sosyal izolasyon/güvensizlik ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %26,0 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,260$; $p=0,001<0,05$). Buna göre sosyal izolasyon/güvensizlik puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Duyguları bastırma ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %20,6 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,206$; $p=0,010<0,05$). Buna göre duyguları bastırma puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Onay arayıcılık ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %40,1 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,401$; $p=0,000<0,05$). Buna göre onay arayıcılık puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

İç içe geçme/bağımlılık ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %49,9 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,499$; $p=0,000<0,05$). Buna göre iç içe geçme/bağımlılık puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,118$; $p=0,139>0,05$) (Tablo 13).

Kendini feda ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %37,9 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,379$; $p=0,000<0,05$). Buna göre kendini feda puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Terk edilme ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %53,1 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,531$; $p=0,000<0,05$). Buna göre terk edilme puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Cezalandırılma ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,145$; $p=0,070>0,05$) (Tablo 13).

Kusurluluk ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %29,5 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,295$; $p=0,000<0,05$). Buna göre kusurluluk puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Tehditler karşısında dayanıksızlık ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %38,4 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,384$; $p=0,000<0,05$). Buna göre tehditler karşısında dayanıksızlık puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13)

Yüksek standartlar ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %30,6 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,306$; $p=0,000<0,05$). Buna göre yüksek standartlar puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanı da artmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13 Korelasyon Analizi Sonuçları

		Evlilik Doyumu	Kaçınan bağlanma	Kaygılı bağlanma
Kaçınan bağlanma	R	-0,441	-	0,106
	P	0,000*	-	0,184
Kaygılı bağlanma	R	-0,092	0,106	-
	P	0,252	0,184	-
Duygusal Yoksunluk	R	-0,480	0,438	0,352
	P	0,000*	0,000*	0,000*
Başarısızlık	R	-0,178	0,339	0,298
	P	0,025*	0,000*	0,000*
Karamsarlık	R	-0,280	0,287	0,416
	P	0,000*	0,000*	0,000*
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	R	-0,486	0,469	0,260
	P	0,000*	0,000*	0,001*
Duyguları Bastırma	R	-0,331	0,667	0,206
	P	0,000*	0,000*	0,010*
Onay Arayıcılık	R	-0,190	0,136	0,401
	P	0,017*	0,089	0,000*
İç içe Geçme/Bağımlılık	R	-0,199	0,230	0,499
	P	0,012*	0,004*	0,000*
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	R	-0,129	0,239	0,118
	P	0,105	0,002*	0,139

Kendini Feda	R	-0,147	-0,117	0,379
	P	0,065	0,144	0,000*
Terk Edilme	R	-0,243	0,222	0,531
	P	0,002*	0,005*	0,000*
Cezalandırılma	R	0,013	0,227	0,145
	P	0,870	0,004*	0,070
Kusurluluk	R	-0,396	0,487	0,295
	P	0,000*	0,000*	0,000*
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	R	-0,256	0,372	0,384
	P	0,001*	0,000*	0,000*
Yüksek Standartlar	R	-0,180	0,305	0,306
	P	0,024*	0,000*	0,000*

4.5.Regresyon Analizi Bulguları

4.5.1. Yiye ve YŞÖ' nün Evlilik Doyumu Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma, duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar ile evlilik doyumu arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=7,572$; $p=0,000<0.05$) (Tablo 14) Evlilik doyumu düzeyinin belirleyicisi olarak kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma, duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar değişkenleri ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) olduğu görülmüştür ($R^2=0,401$) (Tablo 14). Bireylerin kaçınan bağlanma düzeyi evlilik

doyumunu düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,188$) (Tablo 14). Bireylerin kaygılı bağlanma düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.065>0.05$) (Tablo14). Bireylerin duygusal yoksunluk düzeyi evlilik doyumunu düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,380$) (Tablo 14). Bireylerin başarısızlık düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.295>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin karamsarlık düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.431>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin sosyal izolasyon/güvensizlik düzeyi evlilik doyumunu düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,484$) (Tablo 14). Bireylerin duyguları bastırma düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.308>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin onay arayıcılık düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.203>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin iç içe geçme/bağımlılık düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.336>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin ayrıcalıklılık/yetersiz özenetim düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.890>0.05$) (Tablo14). Bireylerin kendini feda düzeyi evlilik doyumunu düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,429$) (Tablo 14). Bireylerin terk edilme düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.967>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin cezalandırılma düzeyi evlilik doyumunu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,370$) (Tablo 14). Bireylerin kusurluluk düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.489>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin tehditler karşısında dayanıksızlık düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.453>0.05$) (Tablo 14). Bireylerin yüksek standartlar düzeyi evlilik doyumunu düzeyini etkilememektedir ($p=0.422>0.05$) (Tablo 14).

Tablo 14 Yiye ve YŞÖ' nün Evlilik Doyumu Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	Evlilik Doyumu		
	β	T	P
Sabit	50,991	16,073	0,000*
Kaçıngan Bağlanma	-0,188	-4,133	0,000*
Kaygılı Bağlanma	0,073	1,862	0,065
Duygusal Yoksunluk	-0,380	-2,876	0,005*
Başarısızlık	0,162	1,050	0,295

Karamsarlık	-0,124	-0,790	0,431
Sosyal İzolasyon/güvensizlik	-0,484	-3,729	0,000*
Duyguları Bastırma	0,163	1,024	0,308
Onay Arayıcılık	-0,178	-1,279	0,203
İç İçe Geçme/bağımlılık	0,127	0,966	0,336
Ayrıcalıklılık/yetersiz Özdenetim	0,016	0,139	0,890
Kendini Feda	-0,429	-3,266	0,001*
Terk Edilme	0,008	0,041	0,967
Cezalandırılma	0,370	3,548	0,001*
Kusurluluk	-0,144	-0,694	0,489
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	0,119	0,753	0,453
Yüksek Standartlar	0,139	0,806	0,422
F	7,572		
Model (p)	0,000*		
R²	0,401		

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Evlilik Doyumu ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Araştırma bulgularına göre, bireylerin evlilik doyumları cinsiyet, yaş, evlilik şekli, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, evlilik süresi, gelir düzeyi ve çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgunun genel olarak literatürü destekler nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, cinsiyet değişkenine göre bireylerin evlilik doyumunu puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık elde edilemediğini göstermiştir. Bu sonuç, Fırsıloğlu (1992), Çelik (2006) , Çınar (2008), Çağ(2011), Taşköprü (2013)' nün araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu araştırmadan farklı olarak, erkeklerin evliliklerinden daha fazla doyum aldığını gösteren çalışmalar da literatürde mevcuttur. (Hasta, 1996; Aktürk,2006; Üncü, 2007)

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, bireylerin evlilik doyumları yaş değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuçla benzer şekilde Güven(2005), Çınar (2008), Turanlı(2010) 'nın çalışmalarında yaş ve evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Literatürde evli bireylerden genç yaşta olanların evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan ve bu sonucu evlilik sürelerinin kısa olması ile açıklayan çalışmalarda mevcuttur. (Çakır, 2008 ; Taşköprü, 2013)

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre, bireylerin anlaşarak yada görücü usulü evlenmeleri evlilik doyumunu açısından anlamlı bir fark göstermemektedir. Literatürde evlilik şekli ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyle ilgili çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde Çelik (2006) ve Turan(2007), araştırmalarında evlilik şekillerinin evlilik doyumunu üzerinde anlamlı bir etki göstermediğini ortaya koymuşlardır. Zeytinoğlu (2013), araştırmasında evlilik şekilleri ile evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, görücü usulü evlenenlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Bireylerin eğitim düzeyleri ve eşlerinin eğitim düzeylerinin evlilik doyumunu yordamadığı araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır. Bu sonuç, Akar(2005) ve Çınar (2008)'in araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Çağ (2011), evlilik doyumunu yordayan değişkenleri araştırdığı çalışmasında, eğitim düzeyi ile evlilik doyumunu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaya göre, eğitim düzeyi arttıkça evlilik doyumunu azalmaktadır. Buna ek olarak, Üncü (2007) çalışmasında en yüksek evlilik doyumuna lise mezunlarının, en düşük evlilik doyumuna ise ilkokul mezunlarının sahip oldukları bulgusunu elde etmiştir. Aynı çalışma, üniversite mezunlarının ise orta düzeyde evlilik doyumuna sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulguların, eğitim düzeyi değiştikçe evliliğe yüklenen anlam ve beklentilerin de farklılaştığını gösterdiği söylenebilir (Çağ,2011).

Çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı ile evlilik doyumunu arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmanın bu sonucunun literatürdeki birçok araştırmanın sonucuyla tutarlı olduğu görülmektedir (Hatipoğlu,1993; Çelik,2006; Çınar,2008; Çağ, 2011).

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulguya göre, bireylerin evlilik süresinin evlilik doyumunu üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu bulgu mevcut birçok araştırmayla benzerlik göstermektedir (Fışiloğlu, 1992 ; Çelik, 2006 ; Güçlü Ergin, 2008 ; Çınar, 2008 ; Düzgün, 2009). Taşköprü (2013), evlilik doyumunu ile evlilik süresi arasındaki ilişkiyi değerlendirdiği çalışmasında evlilik süresi arttıkça evlilik doyumunun azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarında görülen bu farklılık, evlilik doyumunun iyi giden evliliklerde arttığını, tam tersine kötü giden evliliklerde ise doyumun azaldığını ve birlikteliğin aynı yaşam alanını paylaşmanın ötesine gidemediği düşüncesine yol açmaktadır (Taşköprü, 2013).

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, gelir düzeyinin evlilik doyumunu yordamadığı şeklindedir. Bu bulgu literatürde yer alan araştırmalarla paralellik göstermektedir (Hatipoğlu 1993; Çağ, 2011).

5.2. Evlilik Doymu ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Duygusal yoksunluk şemasının evlilik doyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Buna göre bireylerin duygusal yoksunluk düzeyi evlilik doymu düzeyini azaltmaktadır. Yapılan korelasyon analizi sonuçları ise evli bireylerin evlilik doymu ile duygusal yoksunluk şema boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Duygusal yoksunluk şeması bireyin duygusal destek alma isteğinin yakın olduğu kişilerce karşılanmasının yetersiz olacağı beklentisi ile ilgilidir (Rafaeli vd., 2010). En yaygın şemalardan biri olan duygusal yoksunluk şemasına sahip olan kişilerin terapidaki genel örüntüsü yoksun bırakılmaya karşı hassaslık, partnerlerinden çok fazla ilgi isteme ve kronik öfkedir (Young ve Klosko, 2011). Bu bilgilerden hareketle duygusal yoksunluk şemasına sahip kişilerin bu örüntülerinin evlilik doyumunu azalttığı düşünülmektedir. Güner (2014), 120 evli çiftin örneklemini oluşturduğu araştırmasında evliliği uyumlu kadınların ve erkeklerin kendilerinin ve eşlerinin duygusal yoksunluk şema puanlarının evliliği uyumsuz kişilere göre düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Freeman'ın (1998) araştırmasında ulaşılan sonuç ise duygusal yoksunluk şemasının kişilerarası problemlerden yakın olma problemiyle ilişkili olduğu ve duygusal yoksunluk şema puanı arttıkça kişilerin boşanmaya olan yatkınlıklarının arttığıdır (Akt. Güner, 2014).

Araştırmanın bulgularına göre; evlilik doyumunu anlamlı şekilde yordayan bir başka şema ise sosyal izolasyon/güvensizlik şemasıdır. Bireylerin sosyal izolasyon/güvensizlik düzeyi evlilik doymu düzeyini azaltmaktadır. Korelasyonel olarak ise sosyal izolasyon/güvensizlik şema puanı arttıkça evlilik doymu puanı azalmaktadır. Bu şemaya sahip kişiler diğer insanlardan farklı olduklarını, hiçbir topluluğa ait olmadıklarını hissederler. Diğer şemalar gibi sosyal izolasyon/güvensizlik şeması da kaynağını ebeveyn ilişkilerinden almasına rağmen genellikle aile dışı sosyal çevreden dışlanma sonucu ortaya çıkmaktadır (Rafaeli vd., 2010). Sosyal izolasyon şemasına sahip kişiler aileleri ve eşleriyle ilişki ve bağlarının olmadığını kabullenmektedirler (Yoosefi vd., 2010; Güner, 2014). Benzer şekilde Güner 'in (2014) araştırmasında evliliği uyumlu kadınların kendilerinin ve eşlerinin sosyal izolasyon şema puanının evliliği uyumsuz gruptan düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sosyal izolasyon şeması ile evlilikten sağlanan doyum arasındaki negatif ilişki bu çalışma da gözlenmiştir.

Araştırmada ele alınan duygusal yoksunluk ve sosyal izolasyon/güvensizlik şema boyutları Soygüt vd. 'nin (2009) sınıflandırmasına göre kopukluk şema alanında yer almaktadır. Regresyon analizi sonuçları bu iki şema boyutunun evlilik doyumunun düşmesinde temel bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde örneklemini 300 kadın ve 134 erkeğin oluşturduğu, evli ve romantik ilişkisi olan bireylerin ilişki doyumunun ele alındığı Yiğit ve Çelik 'in (2015) araştırmasında erken dönem uyum bozucu şema alanları bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Bu araştırmada kopukluk şema alanının ilişki doyumunu olumsuz yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları Yiğit ve Çelik'in (2015) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Kendini feda şema boyutunda kişi genelde diğerlerinin acısına karşı aşırı derecede hassastır. Bu nedenle kendi memnuniyetinden de diğer kişilere odaklanıp, onların günlük ihtiyaçlarını karşılamaya gönüllü olur. Bu şemanın motivasyonları bencillik hissini oluşturacağı suçluluk duygusundan kaçınma, kendine muhtaç insanlar yaratma ve bu şekilde onları hayatında tutmaya devam etme isteğidir. (Young vd., 2009; Rafaeli vd., 2010) Araştırmanın bulguları kendini feda şemasının evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordayıcı güce sahip olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle bireylerin kendini feda düzeyi evlilik doyumunu düzeyini azaltmaktadır. Kimi zaman kişi kendi ihtiyaçlarının karşılanmadığı hisseder, bu düşüncenin ise bakımını üstlendiği diğerlerine karşı kızgınlık duymasına neden olduğu bilinmektedir (Young vd., 2009; Rafaeli vd., 2010). Bu şema örüntüsüne sahip kişi evlilik ilişkisinde de kendi ihtiyaçlarını görmezden gelerek eşine karşı fedakarlık sergileyebilir. Zaman geçtikçe kendi ihtiyaçlarının karşılanmadığı hissiyle eşine kızgınlık duyabilir. Dolayısıyla bahsedilen bu kuramsal bilgiler ve araştırma bulguları kendini feda boyutunun evlilik doyumunu üzerinde neden önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir.

Cezalandırılma şeması, hata yapan insanların sert bir biçimde cezalandırılması gerektiği inancıdır. Kişi kendisi hata yaptığında da bu inancını sürdürmekte, kendisinin de cezalandırılması gerektiğine inanmaktadır. Kişinin beklentileri, standartları vardır ve bunları karşılayamayan diğerlerine karşı yargılayıcı ve öfkeli olabilmektedir (Young

vd., 2009; Rafaeli vd., 2010). Araştırmanın bulguları bireylerin cezalandırılma düzeyinin evlilik doyumu düzeyini arttırmakta olduğunu göstermiştir. Literatüre bakıldığında cezalandırılma şema boyutunun ilişki doyumunu belirleyici bir şema olmadığı görülmüştür (Güner., 2014; Yiğit ve Çelik.,2015) Araştırmada elde edilen cezalandırılma şema boyutunun evlilik doyumunu olumlu yönde yordadığı bulgusu literatür ve kuramsal bilgilerle örtüşmemektedir. Spekülatif şekilde ele alınırsa, cezalandırılma şemasına sahip olan eşin evlilikte eşinin hatalı olduğu durumlarda öfke duyabileceği, iletişim problemleri yaşayabileceği düşünülmekte ancak yine de duygularını dile getirmesinin ve kendi hatalarının da farkında olmasının evlilik doyumunu artırabileceğini akla getirmektedir.

Literatürdeki bir diğer araştırma ise Soleymani' nin (2014) erken dönem uyumsuz şemalardan duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, güvensizlik ve sosyal izolasyonu evlilik doyumunu yordamada değişken olarak ele aldığı çalışmasıdır. Örneklemini Bandar Abbas adlı İran şehrinde yaşamakta olan 150 evli bireyin oluşturduğu bu çalışmada duygusal yoksunluk, güvensizlik ve duyguları bastırma şema boyutlarının evlilik doyumunu yordayıcı gücü olduğu olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonuçları Soleymani 'nin (2014) çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Erken dönem uyumsuz şemaların çiftler arasındaki yakın ilişkiler üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmaların sonucuna göre; duygusal yoksunluk ve başarısızlık şema boyutlarının çiftler arasındaki yakınlığı negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. (Clifton, 1995; Stiles,2004) Bunlara ek olarak Yoosefvd.'nin (2010) çalışmasında da terk edilme, kusurluluk, duygusal yoksunluk, güvensizlik/istismar edilme şemasına sahip kişilerin boşanmaya daha yatkın oldukları görülmüştür.

Bulgular kısmında, şema alanları ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiden ziyade her bir şema boyutu ile evlilik doyumu arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Bunun nedeni şema alanlarının varsayıma dayalı olması ve ihtiyaçları düzenlemeye yarayan bir aracı rolünde olmalarıdır (Rafaeli vd.,2010). Ek olarak; şema alanı altında yer alan şema boyutlarının sınıflandırılmasının zaman içinde değişmiş olması ve ileride de yapılan araştırmalara paralel olarak değişeceği öngörüsüyle her bir şema boyutu tek tek araştırmanın değişkenleri olarak belirlenmiştir. Şema boyutlarının üzerinden değerlendirilme yapılmasının bir diğer nedeni ise; şema terapinin kurucusu olarak kabul

edilen Young(1990) ve Türk örnekleminde Young Şema Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik çalışmasını gerçekleştiren Soygüt (2009) vd.'nin farklı sayıda şema boyutu belirlemeleri ve isimlendirmede farklılık olmasıyla açıklanabilir. Young (1990) 18 şema boyutu ve 5 şema alanı belirlemiş, Türk örnekleminde Young Şema Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik çalışması yapıldığında ise Soygüt vd. tarafından 14 şema boyutu belirlenmiştir. Şema boyutları tek tek değerlendirildiğinde Young'ın (1990) sınıflandırmasını ölçüt alan yabancı literatürle bulguların kıyaslanabilmesi imkanı doğmuştur. Bu nedenle evlilik doyumu ve erken dönem uyumsuz şemalarla ilgili bulgular şema boyutları üzerinden tartışılmıştır.

5.3. Evlilik Doyumu ve Bağlanma Tarzları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Araştırma bulguları araştırmaya katılan bireylerin kaçınan bağlanma düzeylerinin evlilik doyum düzeyini azalttığını göstermiştir. Buna ek olarak kaçınan bağlanma ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre kaçınan bağlanma puanı arttıkça bireylerin evlilik doyumu puanları azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuç ise; kaygılı bağlanma düzeyinin evlilik doyum düzeyini etkilemediğidir. Kaygılı bağlanma tarzıyla evlilik doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

YİYE-I'deki iki boyut olan kaygı ve kaçınma arasında düşük düzeyde pozitif korelasyon olduğu bilgisi bu iki bağlanma boyutunun güvensiz bağlanmanın farklı boyutları olduğu literatür bilgisiyle örtüşmektedir. Aradaki ilişki pozitif yönde olmasına rağmen bu ilişkinin düşük düzeyde olması kaygılı ve kaçınan bireylerin değişik stratejiler kullanması ile alakalı olabilir (Sığırcı,2010). Kaygılı bağlanma tarzına sahip kişi terk edilmekten korkar ve bu korkunun getirdiği motivasyonla eşine yaklaşır. Buna karşın kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip kişinin terk edilme ya da yalnız kalma korkusu olsa bile, bu korku onun eşinden uzaklaşmasına ve duygularını ifade etmemesine neden olabilir (Sümer ve Güngör, 1999a; Sığırcı, 2010). Bahsedildiği üzere kaygılı ve kaçınan bağlanma tarzına sahip olan bireylerin evlilik ilişkilerinde kullandıkları bu strateji farklılıkları araştırma bulgularını açıklamaya yardımcı olabilir. Kaçınan bağlanma tarzına sahip eşin stratejisi nedeniyle duygusal bağlılıktan uzak durması ve iletişim kurmamayı tercih etmesi araştırmadan elde edilen bu bireylerde evlilik doyumunun düşük olması bulgusuyla örtüşmektedir. Yine

çıkarımsal olarak kaygılı bağlanma tarzının da güvensiz bağlanmanın bir boyutu olmasına rağmen evlilik doyumuyla ilişkili bulunmaması, kaygılı bağlanan eşin terk edilme korkusuyla eşine daha fazla yaklaşmasıyla açıklanabilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde kaçınan bağlanma boyutunun evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediği araştırmalar yapıldığı görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen kaçınan bağlanma düzeyinin evlilik doyumunu azalttığı bulgusuyla örneklemini 220 kişinin oluşturduğu Sığırcı' nın (2010) araştırmasından elde edilen bağlanma tarzlarından sadece kaçınan bağlanmanın evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı sonucu örtüşmektedir. Sığırcı' nın (2010) bağlanma tarzları, evliliğe dair inançlar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi değerlendirdiği araştırmasında, kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeyi arttıkça evlilik doyumunun düştüğü sonucu da ulaşılan bir başka sonuçtur.

Benzer şekilde Mikulincer ve Frev (1991) araştırmalarında kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip olan kişilerin düşük evlilik uyumu gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Evlilik sorunu nedeniyle psikiyatri kliniğine başvuran 25 çift çalışma grubu ve herhangi bir evlilik sorunu bildirmeyen 25 çift kontrol grubunun karşılaştırıldığı Taycan ve Kuruoğlu'nun (2014) araştırmasında da kaçınan bağlanmanın evlilik doyumunda önemli bir yordayıcı olduğu bulgusuyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma grubundaki erkeklerin kaçınma boyutundan kontrol grubundaki erkeklere göre anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak, çalışma grubundaki kadınların yakın ilişkilerinde anlamlı düzeyde kaygı ve kaçınma puanları aldıkları görülmüştür.

Uluyol' un (2014) evlilik uyumunu çeşitli değişkenler üzerinden ele aldığı çalışmasının sonuçları da kaçınan bağlanmanın kaygılı bağlanmaya kıyasla evlilik doyumu üzerinde daha belirleyici olduğunu göstermiştir. Çalışmanın bulguları sonucunda kaygılı ve kaçınıcı bağlanma örüntüleri ile evlilik uyumu arasında ters yönlü anlamlı ilişki görülmüştür.

Literatürde yer alan ve yetişkinlikteki bağlanma tarzlarının evlilik doyumuyla ilişkisini değerlendiren diğer araştırmalar incelendiğinde güvensiz bağlanma tarzının

düşük evlilik doyumuyla ilişkili olduğu görülmüştür (Solmuş,2003; Erdoğan, 2007; Turanlı,2010; Gündoğan,2015).

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Cinsiyet değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Yaş değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Evlilik şekli değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Çalışma ve eş çalışma değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Evlilik süresi değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Çocuk sayısı değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Eğitim düzeyi ve eş eğitim düzeyi değişkenine göre bireylerin evlilik doyumu grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Korelasyon analizi sonuçlarına göre kaçınan bağlanma ve duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar şema boyutları puanları arttıkça evlilik doyumu puanlarını düşmektedir.
- Korelasyon analizi sonucunda kaygılı bağlanma ve ayrıcalıklık/yetersiz özdenetim, kendini feda, cezalandırılma şema boyutları puanları ile evlilik doyumu puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunamadığı belirlenmiştir.
- Regresyon analizi sonucunda, kaçınan bağlanma ve duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon/güvensizlik, kendini feda şema boyutları evlilik doyumunu azaltırken, cezalandırılma şeması evlilik doyumunu artırmaktadır.

Öneriler

Araştırma bulgularından yola çıkılarak;

- Katılımcılara verilen ölçeklerin çok sayıda sorudan oluşması nedeniyle doldurulmasının uzun sürmesinin araştırmaya katılımı olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Ölçeklerin okuma yazma bilen evli bireylere uygulanması da benzer şekilde araştırmaya istenilen oranda katılımın sağlanamamasına neden olmuştur. Yazılı veri toplama araçlarının dışındaki yöntemlerle bu sorunun çözüleceği düşünülmektedir. Böylelikle daha geniş örnekleme ulaşılmasının evlilik doyumuyla ilgili literatüre daha kapsamlı bilgi sağlanabileceği kanısını oluşturmuştur.
- Erken dönem uyum bozucu şemalar ve bağlanma tarzlarının evli bireylerin evlilik doyumuna etkisinin incelendiği bu araştırmada evli bireyler tek olarak incelenmiştir. Gelecek araştırmalarda erken dönem uyum bozucu şemaların ve bağlanma tarzlarının etkisinin daha iyi görülebilmesi amacıyla çiftlerin beraber incelemeye alınmasının bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Araştırmada bağlanma tarzlarının belirlenmesi amacıyla yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-I (YİYE-I) kullanılmıştır, ancak uygulama sırasında katılımcıların bazı maddeleri anlamlandırmakta sorun yaşadığı görülmüştür. Araştırmacılar tarafından bağlanmayı ölçme amacıyla geliştirilen ve Türk örnekleme için geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan başka ölçekler olduğu bilinmektedir. Gelecek araştırmalarda veri toplama aracı olarak bu ölçeklerin tercih edilmesinin katılımcıların ölçekleri doldururken zorlanmamasını ve daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.
- Bu araştırma evlilik doyumunu yordayan faktörlerle ilgili teorik bilgi sağlamaktadır. Bu bilgilerin evli bireylerle çalışan ve aile terapisi yapmakta olan terapistler için uygulama esnasında faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Literatürde evlilik doyumu, evlilik uyumu gibi konular sıklıkla araştırmalara konu olmuştur ancak bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemaların birlikte ele alındığı ve evlilik doyumunu yordamada ne derece etkili olduklarını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Konunun ülkemiz kapsamında ele alınmasının araştırmanın önemini arttırdığı düşünülmektedir.

- Şema terapi modeli ülkemiz için yeni bir alan olmakla birlikte son yıllarda hızla önem kazanmaktadır. Buna rağmen literatürde erken dönem uyum bozucu şemalarla ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu görülmüştür. Güner'in (2014) de dediği gibi erken dönem uyum bozucu şemalarla çalışıldığı takdirde evlilik ilişkisinde pozitif yönde gelişim olacağı düşünülmektedir. Eşler şemalarıyla ilgili farkındalık kazandıklarında eşlerine karşı davranışlarını da bu içgörüyle olumlu olarak değiştirebileceklerdir (Yosefi vd., 2010) Bu bilgilerden hareketle şemalarla ilgili kişilere kazandırılan içgörünün eş ilişkisine olumlu yönde yansıtacağı düşüncesi oluşmuştur.

Kaynakça

- Aktürk, E.B., 2006, “Yeniden Evlenen Türk Ailelerde Evlilik Doyumu: Medeni Duruma Göre Karşılaştırma, Üvey Çocukların Etkisi ve Yordayan Faktörler” ,Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, E., 2008, “Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson’un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arslangiray, N., 2013, “Üniversite Öğrencilerinde Beden İmajının Yordayıcıları Olarak Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Atalay, H., vd., 2008, “Early maladaptive schemas activated in patients with obsessive compulsive disorders: A cross-sectional study”, *Int. J. Psychiatry Clin. Pract.*, 12: 268-279.
- Atan, A. ve Aslan, Y., 2010, “Prematür Ejakülasyon: Yeni Tanım ve Güncel Tedavide Dapoksetinin Yeri”, *Türk Üroloji Dergisi. Turkish Journal of Urology* 36(2): 149-154.
- Bartholomew, K., 1990, “Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective”, *Journal of Social and Personal Relationships*. 7, 147–178.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M., 1991, “Attachment Styles Among Young Adolescents”, *Journal of Personality and Social Psychology*. 61, 226-244.
- Batur S., 2004., “Yeme Bozukluğu Gösterenlerde ve Göstermeyenlerde Temel Bilişsel Şemalar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bayer, A., 2013, “Değişen Toplumsal Yapıda Aile”, Şırnak Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi. 4:8.
- Bowlby, J., 1969, *Attachment and Loss: Vol.1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J., 1973, *Attachment and Loss: Vol.2. Separation*. New York: Basic Books
- Bowlby, J., 1980, *Attachment and Loss: Vol.3. Loss*. New York: Random House.
- Bowlby, J., 1982, *Attachment and Loss: Vol.1. Attachment*(2. Basım). New York: Basic Books.
- Bozdemir, N. ve Özcan, S., 2011, “Cinselliğe ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış” *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care (TJFMPC)*. 5(4): 37-46.
- Bretherton, I., 1992, “The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth”, *Development Psychology*, 28, 759 – 775.
- Bretherton, I., 2003., “Mary Ainsworth: Insightful Observer and Courageous Theoretician” To Appear in G. A. Kimble & M. Werheimer (Editörler), *Portraits of Pioneers in Psychology* (vol. 5). Hillsdale, NJ: Erlbaum, 03.
- Canel, A. N., 2012, *Evlilik ve Aile Hayatı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile Eğitim Programı*.

Ceral, S., ve Dağ, İ., 2005, “Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Bağlı Benlik Saygısı, Depresiflik ve Genel Psikolojik Belirti Düzeyi Farklılıkları”, *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*. 13(4): 233-241.

Clifton, J. A., 1995, “The Effects of Parenting Style, Attachment and Early Maladaptive Schema on Adult Romantic Relationships”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Georgia State University, Atlanta, GA.

Çağ, P., 2011, “Evli Bireyler ve Eş Desteği ve Evlilik Doyumu” , *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çağ, P. ve Yıldırım, İ., 2013, “Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4(39): 13-23.

Çakır, S., 2008, “Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” , *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çelik, M., 2006, “Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması”, *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, M. ve Tümkaya S., 2012, “Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi” , *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 13(1): 223-238.

Çınar, L., 2008, “Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu” , *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çubuk, Ç., 2011, “Madde Kullanımı Deneyimi Yaşamış Kişilerde Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” , *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Doğan, H., 2010., “Evli Bireylerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri ile Evliliklerinde Çatışma Yaşama Durumları Arasındaki İlişki” , *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Doğan, S.,2006, “Cinsellikten Tiksinti Duyma Bozukluğu: Davranışçı Tedaviye Olumlu ve Hızlı Yanıt Veren Bir Olgu” *Klinik Psikiyatri*. 9: 191-197.

Düzgün, G., 2009, “Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu ile ilişkisi” , *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Edwards, D. J. A. ve Arntz, A., 2012, “SchemaTherapy in HistoricalPerspective” ,In M. Van Vrieswijk, J. Broersen, ve M. Nadort (Eds.), *TheWiley/BlackwellHandbook of SchemaTherapy: Theory, ResearchandPractice*. 3(26). Chichester, Wiley.

Eken, A., 2010, “Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri İle Öznel İyi Oluş Durumların Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri” , *Yüksek Lisans Tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Erberk, E. vd., 2005, “Evlilik Uyumu”, *Düşünen Adam Dergisi*. 18 (1): 39-47.

Erdoğan, S., 2007, “Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” , Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Erözkan, A., 2004, “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Düzeylerini Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2): 155-175.

Fışiloğlu, H., 1992, “Lisans Üstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu” , Psikoloji Dergisi. 7(28): 16-23.

Giesen Bloo ,J., 2006, “Out Patient Psychotherapy for Borderline Personality Disorder: Randomized Trial of Schema-Focused Therapy vs. Transference-focused Psychotherapy”, Archives of General Psychiatry. 63: 649-658.

Gude, T. ve Hoffart, A., 2008, “Change in Interpersonal Problems After Cognitive Agoraphobia and Schema-Focused Therapy versus Psychodynamic Treatment as Usual of Inpatients with Agoraphobia and Cluster C Personality Disorders”, Scandinavian Journal of Psychology. 49: 195-199.

Güçlü Ergin, N., 2008, “Evlili ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması” ,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Ankara.

Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A., 2009, “Psikiyatrik Açından Evlilik ve Cinsellik” Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry. 1:68-79.

Gündoğan, M., 2015, “Eşlerin Bağlanma Tarzları ile Çift Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.

Güner, Z., 2014, “Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerdeki Bilişsel Süreçler,Yüklemeler, Evlilikte Sorunlarla Başa Çıkma Yollarının Evlilik Uyumu ile İlişkisi” , Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Güngör, D., 2000, “Bağlanma Stillерinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Ana Babalık Stillерinin Rolü” ,Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güven, N., 2005, “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi” ,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hallaç, S. ve Öz, F., 2014 “Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış”, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry. 6(2): 142-153.

Hasta, D., 1996, “Ev İşi Paylaşımı ve Ev İşi Paylaşımında Hakkaniyet Algısı İle Evlilik Doyumu İlişkisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hatipoğlu, Z., 1993, “Bazı Demografik Değişkenlerin ve Evlilik Çatışmasının Evli Eşlerin Evlilik Doyumundaki Rolü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

- Hawke, L D., Provencher, M.D. ve Arntz, A., 2011, “Early Maladaptive Schemas in the Risk for Bipolar Spectrum Disorders”, *Journal of Affective Disorders*, 133 (3): 428-436.
- Hazan C. ve Shaver P., 1987, “Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process”, *Journal Pers SocPsychol.* 52: 511-524.
- Hazan, C. ve Shaver, P., 1994, “Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships” *Psychology Inquiry.* 5: 1-22.
- Hortaçsu, N., 2003, *Çocuklukta ilişkiler: Ana Baba Kardeş ve Arkadaş*, İmge Yayınevi, Ankara.
- Hortaçsu, N., 2003, *İnsan İlişkileri*, İmge Kitabevi Yayınları.
- Işığışık, Ö., 2005, *XXI. Yüzyılda İstihdam ve İnsana Yakışır İş*, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- İlaslan, Ö. 2009, “Çocukların Bağlanma Davranışlarının Özlük Nitelikleri ve Anne Bağlanma Stillere Göre İncelenmesi” *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İncesu, C., 2004., “Cinsel İşlevler ve Cinsel İşlev Bozuklukları” *Klinik Psikiyatri.* Ek 3: 3-13.
- Kapçı E.G. ve Hamamcı Z. 2010, “Aile İşlevi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü”, *Klinik Psikiyatri.* 13: 127- 36.
- Kaplan, B., 2012, “Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karaboğa, M., 2011, “Çocuklarda Bağlanma Stilleri Ve Benlik Saygısının Aleksitimi Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi” , *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karaosmanoğlu A., vd., 2005, “Dance of the schemas: Relations between parenting, schema, over compensation and avoidance. XXXV Congress of the EABCT, Thessaloniki, Greece.
- Kart, M., 2002, “ Yetişkin Bağlanma Stillерinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeliyle Yapılan Bir Çalışma”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kışlak, Ş. T. ve Göztepe, I., 2012, “Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon Ve Evlilik Uyumunu Arasındaki İlişkiler” *Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 3(2) : 27-46.
- Koca, D. A., 2013, “ Bir Aile Eğitim Programının Evli Annelerin Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözme Becerisi ve Psikolojik İyi Oluşuna Etkisi” *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.*
- Konkan, R., vd., 2012, “Vajinusmuslu Kadınlarda Cinsel İşlev ve Doyum”, *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi.* 25: 305-311.

- Mikulincer, M., 2004, Security-Based Self-Representations in Adulthood: Contents and Processes, içinde W. S. Rholes & J. A. Simpson (eds.), Adult Attachment Theory, Research and Clinical Implications, 159-195, New York: Guilford Press.
- Özkan, İ., 1994, "Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler", Düşünen Adam Dergisi. 7(3): 4-9.
- Öztürk, C. Ş. ve Arkar, H., 2014, "Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler", Literatür Sempozyum, 1(3): 16-24.
- Pesechian, N., 1999, Pozitif Aile Terapisi, İstanbul, Beyaz Yayınları.
- Rafaeli, E., Bernstein, D.P. ve Young, J. E. 2012, Şema Terapi Ayırıcı Özellikler. (Çev., M. Şaşıoğlu). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Rohner. R.P., Khaleque A. ve Cournoyer D.E., 2005, "Parental Acceptance-Rejection: Theory, Methods, Cross-Cultural Evidences, and Implications. Ethos.33:299-333.
- Samancı, A.Y., ve Ekici, G., 2010, "Aile Terapisi" Düşünen Adam Dergisi. 11(3): 45-51.
- Sarıtaş, D., Gençöz, T., 2011 "Psychometric properties of "Young Schema Questionnaire-Short Form 3" in a Turkish adolescent sample", Journal of Cognitive Behavior Psychotherapy. 11:83-96.
- Sığırcı, A., 2010, "Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri ve Evliliğe Dair İnançların Evlilik Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Soleymani F., 2014, "The Relationship of Couple's Primary Inconsistent Schemas with Marital Satisfaction in Bandar Abbas", Hormozgan University of Medical Sciences, Academic Journal of Psychological Studies. 3 (2): 148-153.
- Solmuş, T., 2003, "Romantik Bağlanma II: İlişkisel Değişkenler ve İlişki Süreci" Türk Psikoloji Bülteni. 9(28-29):99-108.
- Soygüt G., Karaosmanoğlu A., ve Çakır Z., 2009, "Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme", Türk Psikiyatri Dergisi. 20 (1): 75-84.
- Stiles, O.E., 2004, "Early Maladaptive Schemas and Intimacy in Young Adult's Romantic Relationships" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Alliant International University.
- Sümer, N., 2006, "Yetişkinlerin bağlanma stillerinin duygusal zeka, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişkenlere göre incelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sümer, N., 2006, "Parental Warmth, Rejection, and Attachment Security Among Turkish High School Students" Paper Presented in The Invited Symposia at the European Association for Research on Adolescence Conference. Antalya, Turkey, 2-7 May 2006.
- Sümer, N., 2006, "Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması", Türk Psikoloji Dergisi. 21:1-22.

Sümer, N., Güngör, D.,1999, “Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma” Türk Psikoloji Dergisi. 14 (43):71-106.

Sümer, N., Güngör, D., 1999 , “Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi” Türk Psikoloji Dergisi. 14(44): 35-63.

Taycan, S., ve Kuruoğlu A., 2014, “Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, Türk Psikiyatri Dergisi. 25(1) :9-18.

Tüzün, O., Sayar, K., 2006, “Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji”, Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi. 19 (1):24-39.

Uluyol, F., 2014, “Bağlanma Örüntüleri, Eşe Yönelik Kişilerarası Şemalar ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkabilme Düzeyleri Arasındaki İlişkiler”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünal, B., 2012, “Early Maladaptive Schemas and Well-Being: Importance of Parenting Styles and Other Psychological Resources, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Üncü, S., 2007, “Duygusal Zeka ve Evlilik Doyumu İlişkisi” , Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı), Ankara.

Varma, G. S., vd., 2006, “Menopoz: Klimakterik Belirtiler ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişki” , New/Yeni SymposiumJournal. 44(4):182-188.

Yalçın, H., 2014, “Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki” , Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi. 3(1):250-261.

Yarapsanlı, B. (2011). Çocuklarda Depresyon Belirtilerinin Yordanmasında Yaşanmış Olumsuz Olaylar, Algılanan Anne-Baba Tutumu, Öğrenilmiş Çaresizlik ve Umutsuzluğun Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldız, S., 2005, “Depresyon ve Anksiyete Tanısı Almış Çocuklar İle Kontrol Grubunun Anne Babalarının Bağlanma Stillere Göre Evlilik Uyumlarının Belirlenmesi” ,Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Yiğit İ.,ve Çelik C., 2015, “İlişki Doyumunun Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Kendilik Algısı Açısından Değerlendirilmesi” Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Yoosefi, N. vd., 2010, “An Investigation on Early Maladaptive Schema in Marital Relationship as Predictors of Divorce” , Journal of Divorce&Remarriage. 51:269-292.

Young, J. E., 1990, Cognitive Therapy for Personality Disorders: A schema-focused approach. Sarasota, FL: Professional Resource Press.

Young, J. E.,Klosko, J. S. ve Weishaar, M.E., 2003, Schema Therapy: A practitioner’s guide. New York: The Guilford Press.

Zeytinoğlu, E., 2013, “Evli Bireylerin Benlik Saygısı, Kıskançlık Düzeyi, Evlilikteki Çatışmalar ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” , Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

EKLER

EK 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz?

Kadın() Erkek()

2.Yaşınız?

18-23()

24-30()

31-40()

41-50()

51 ve Üzeri()

3.Eğitim Düzeyiniz?

Okur-Yazar()

İlkokul()

Lise()

Üniversite()

Üniversite Üzeri()

4.Eşinizin Eğitim Düzeyi?

Okur-Yazar()

İlkokul()

Lise()

Üniversite()

Üniversite Üzeri()

5.Evlilik Süreniz?

1-5 Yıl()

6-10 Yıl()

11-15 Yıl()

16-20 Yıl()

21 Yıl ve Üzeri()

6.Eşinizle Nasıl Evlendiniz?

Anlaşarak()

Görücü Usulü()

7.Çocuk Sayınız?

1()

2()

3 ve Üzeri()

8.Çalışıp Çalışmama Durumu?

Çalışıyorum()

Çalışmıyorum()

Emekliyim()

9.Eşinizin Çalışıp Çalışmama Durumu?

Çalışıyorum()

Çalışmıyorum()

Emekliyim()

10.Ailenin Aylık Ortalama Geliri?

0 TL – 1500 TL ()

1501 TL – 3500 TL ()

3501 TL ve Üzeri ()

EK 2

YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ-1

(YİYE-1)

Aşağıda her bir ifadenin sizi ne derece tanımladığını yanlarındaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Ölçeği işaretlerken lütfen aşağıdaki anahtar göz önünde bulundurunuz.

ANAHTAR:

1=Beni hiç tanımlamıyor

2=Çok az tanımlıyor

3=Az tanımlıyor

4=Orta derecede tanımlıyor

5=Ortanın üstünde tanımlıyor

6=Epey tanımlıyor

7=Beni tamamen tanımlıyor

1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

2. Terk edilmekten korkarım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda rahatımdır.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

16. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine ihtiyaç duyarım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

20. Birlikte olduğum kişileri bazen fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

22. Terk edilmekten pek korkmam.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

26. Birlikte olduğum kişinin bana isteğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

27. Sorunlarımı ya da kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

32. İhtiyaç duyduğumda, birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

33. İhtiyacım olduğunda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

35. Rahatlama ve güvencenin yanı sıra çok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.

() () () () () () ()
1 2 3 4 5 6 7

EK 3

YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ-KISA FORM

(YŞÖ-KF3)

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olmadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin. Birkaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şuanda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

Lütfen 1’den 6’ya kadar olan seçeneklerden sizi en iyi tanımlayan seçeneği belirleyerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Puanlama Yönergesi:

- (1) – Benim hiç tanımlamıyor
- (2) – Beni çok az tanımlıyor
- (3) – Beni oldukça tanımlıyor
- (4) – Beni orta derecede tanımlıyor
- (5) – Beni çoğunlukla tanımlıyor
- (6) – Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. ___ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla ilgilenen kimsem olmadı.
2. ___ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. ___ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
4. ___ Uyumsuzum.
5. ___ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. ___ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
7. ___ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. ___ Kötü bir şeyler olacağı duygusundan kurtulamıyorum.

9. ___ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşıtılarım kadar, başaramadım.
10. ___ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünüyorum.
11. ___ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. ___ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım(sevdiğimi, Önemseğimi göstermek gibi).
13. ___ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ___ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana“hayır” denilmesini Çok zor kabullenirim.
15. ___ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. ___ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. ___ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ___ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ___ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ___ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ___ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ___ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. ___ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak İstemez.
24. ___ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. ___ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. ___ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissederim.
27. ___ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. ___ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissederim; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. ___ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. ___ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. ___ En iyisini yapmalıyım,“yeterince iyi” ile yetinemem.

- 32.____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
- 33.____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.
- 34.____ Başkalarının dafarkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
- 35.____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
- 36.____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özrü yoktur.
- 37.____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
- 38.____ Yakınlarımin beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım.
- 39.____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
- 40.____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
- 41.____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
- 42.____ İş ve başarı alanlarında bir çok insan benden daha yeterli.
- 43.____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
- 44.____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
- 45.____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak birbirimiz aldatmış hisseder, veya suçluluk duyarız.
- 46.____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
- 47.____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
- 48.____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
- 49.____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
- 50.____ İstediğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
- 51.____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şundaki zevklerimizden fedakarlık etmekte zorlanırım.
- 52.____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
- 53.____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
- 54.____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
- 55.____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
- 56.____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
- 57.____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.

- 58.____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
- 59.____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
- 60.____ İş(okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
- 61.____ Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.
- 62.____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
- 63.____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum-Benim kendime ait bir hayatım yok.
- 64.____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
- 65.____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
- 66.____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
- 67.____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
- 68.____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
- 69.____ Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
- 70.____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
- 71.____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
- 72.____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
- 73.____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
- 74.____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
- 75.____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
- 76.____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
- 77.____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
- 78.____ İş(okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
- 79.____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.

- 80.____Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
- 81.____Sık sık annemden babamdan yada eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
- 82.____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
- 83.____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
- 84.____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
- 85.____Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
- 86.____Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarında daha önemli olduğunu hissediyorum.
- 87.____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
- 88.____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
- 89.____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
- 90.____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

EK 4

EVLİLİK YAŞAM ÖLÇEĞİ

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da “kesinlikle katılmıyorum” “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, ve “kesinlikle katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (x) koyarak işaretleyiniz.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye gitti.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı koca ilişkisidir.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

10. Başbaşa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.

()

()

()

Kesinlikle Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

()

()

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum

ÖZGEÇMİŞ FORMU

A. KİŞİSEL BİLGİLER

A.1.	Adı soyadı: Gözde Altun
A.2.	Doğum tarihi ve yeri: 1989 / Ankara
A.3.	Yabancı dil bilgisi: İngilizce (Intermediate)
A.4.	Görev yeri: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Etiler Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
A.5.	İletişim bilgileri (e-posta adresi / telefon): gosdealtun@hotmail.com / 5545141787

B. EĞİTİM BİLGİLERİ

B.1.	Mezun olduğu üniversite: T.C. Atılım Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü
B.2.	Mezuniyet tarihini lütfen belirtiniz (yıl olarak): 2012
B.3.	Varsa, akademik ünvanları lütfen belirtiniz:

C. İŞ TECRÜBESİNE AİT BİLGİLER

C.1.	Bugüne kadar çalıştığı kurum / kuruluşları lütfen belirtiniz: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Etiler Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
------	---

D. KLİNİK ARAŞTIRMALARLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

D.1.	İyi Klinik Uygulamalar (İKU) konusunda eğitim alınmışsa lütfen tarihi ve alınan kurum / kuruluşun adı ile belirtiniz: -
D.2.	Varsa, araştırmacı olarak katılan klinik araştırmaları lütfen belirtiniz:
D.3.	Varsa, izleyici (monitör) olarak katılan klinik araştırmaları lütfen belirtiniz: -
D.4.	Varsa, saha görevlisi olarak katılan klinik araştırmaları lütfen belirtiniz:-
D.5.	Varsa, araştırma eczacısı olarak katılan klinik araştırmaları lütfen belirtiniz: -

E. ÖZGEÇMİŞ SAHİBİNİN İMZASI

E.2.	Özgeçmiş Sahibi
E.2.1.	El yazısıyla adı soyadı: Gözde ALTUN
E.2.2.	Tarih (gün/ay/yıl olarak): 27.10.2015
E.2.3.	İmza:

*Bilgiler, tarih sıralamasına göre, en eski tarihten yeni tarihiye doğru sıralanmalıdır.

**Sayfa sayısı biden fazla ise, tüm sayfaların imzalanması gerekmektedir.